

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Облік і аудит»
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	071 «Облік і оподаткування»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА АНАЛІЗ
ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

здобувача:

Грисюка Владислава Максимовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Науковий керівник:

д.е.н., професор Гнилицька Л.В
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри:

к.е.н., доцент Цятковська О.В.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ – 2024

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 101 сторінок, основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 78 сторінках друкованого тексту. Робота містить 27 таблиці, 9 рисунків, список використаних джерел з 52 найменувань, 10 додатків.

«Формування системи обліку основних засобів та аналіз ефективності їх використання»

Об'єктом дослідження є операції з основними засобами в системі управління господарською діяльністю фармацевтичних підприємств

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та організаційних аспектів обліку операцій з основними засобами та аналізу ефективності їх використання

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – теоретико-правове обґрунтування операцій з основними засобами, формування їх облікового забезпечення та надання практичних рекомендацій щодо застосування інструментів аналізу для оцінювання ефективності використання основних засобів

Відповідно до поставленої мети були визначені такі **завдання**:

- дослідити сутність основних засобів та здійснити їх класифікацію для потреб обліку та управління;
- узагальнити нормативно-правові акти, що регулюють облік операцій з основними засобами;
- розкрити види облікової оцінки основних засобів;
- розкрити порядок документування та обліку операцій щодо надходження основних засобів;
- розкрити порядок документування та обліку операцій щодо вибуття основних засобів та критично оцінити моделі нарахування амортизації основних засобів у вітчизняній та зарубіжній практиці;
- розкрити завдання та джерела аналізу основних засобів;
- здійснити аналіз стану та структури основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм»;
- провести аналітичну оцінку ефективності використання основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм».

Практичне значення отриманих результатів мають розроблені рекомендації щодо удосконалення обліку та підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ "Юрія-Фарм", які можуть бути використані іншими підприємствами галузі.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2024 рік.

Рік захисту роботи – 2024 рік.

Ключові слова: основні засоби, облік, облікова політика, аналітичний облік, синтетичний облік, операції з розрахунками, необоротні активи, ефективність, управління.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1 Економічна сутність та класифікація основних засобів як об'єктів обліку та аналізу ...	6
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів в Україні	12
1.3 Облікова оцінка основних засобів.....	18
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	26
2.1 Формування облікової політики підприємства щодо основних засобів.....	26
2.2 Документальне оформлення та облік надходження основних засобів.....	34
2.3 Документальне оформлення та облік вибуття основних засобів.....	41
2.4 Облік амортизації основних засобів.....	46
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	56
3.1 Завдання та джерела аналізу основних засобів.....	56
3.2 Аналіз стану та структури основних засобів.....	59
3.3 Оцінка ефективності використання основних засобів	64
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах економічного розвитку України питання ефективного управління основними засобами підприємств набуває особливої актуальності. Облік основних засобів є ключовим елементом у системі управління будь-якого підприємства, особливо у фармацевтичній галузі, де технологічне оснащення відіграє вирішальну роль у забезпеченні якості продукції та конкурентоспроможності. ТОВ "Юрія-Фарм" як один з провідних виробників лікарських засобів в Україні потребує ефективної системи обліку та аналізу використання основних засобів для оптимізації виробничих процесів та підвищення економічної ефективності діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика обліку та аналізу ефективності використання основних засобів широко висвітлена у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток теоретичних та методичних аспектів обліку основних засобів зробили такі вчені, як Воронко Р.М., Бойко Р.В., Редченко К.І. [6], Колісник О.П. та Поліщук М.С. [15], Губська Д.В., Тарасенко І.О., Хмурова В.В., Петренко А.Я., Попова В.Д. [37], а також Фрайман А.В. і Селіванова Н.М. [46]. Своєю чергою питання аналізу ефективності використання основних засобів досліджували О.Г. Янковий, Є.В. Мних, І.Д. Лазаришина.

Незважаючи на численні дослідження в сфері обліку основних засобів, питання впливу міжнародних стандартів на облікові процеси все ще залишаються предметом активних дискусій у науковому середовищі.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-правове обґрунтування операцій з основними засобами, формування їх облікового забезпечення та надання практичних рекомендацій щодо застосування інструментів аналізу для оцінювання ефективності використання основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм».

Для досягнення поставленої мети визначено такі *завдання*:

- дослідити сутність основних засобів та здійснити їх класифікацію для потреб обліку та управління;

- узагальнити нормативно-правові акти, що регулюють облік операцій з основними засобами;
- розкрити види облікової оцінки основних засобів;
- дослідити елементи облікової політики щодо основних засобів;
- розкрити порядок документування та обліку операцій щодо надходження основних засобів;
- розкрити порядок документування та обліку операцій щодо вибуття основних засобів;
- узагальнити та критично оцінити моделі нарахування амортизації основних засобів у вітчизняній та зарубіжній практиці;
- розкрити завдання та джерела аналізу основних засобів;
- здійснити аналіз стану та структури основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм»;
- провести аналітичну оцінку ефективності використання основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм».

Об'єкт дослідження – операції з основними засобами в системі управління господарською діяльністю фармацевтичних підприємств.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та організаційних аспектів обліку операцій з основними засобами та аналізу ефективності їх використання.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: системний підхід (для формування комплексного бачення проблеми), методи аналізу і синтезу (при дослідженні складових системи обліку), економіко-статистичні методи (для аналізу ефективності використання основних засобів), метод порівняння (при оцінці різних підходів до обліку основних засобів).

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у розробці комплексного підходу до формування системи обліку та аналізу основних засобів з урахуванням специфіки фармацевтичної галузі.

Практичне значення мають розроблені рекомендації щодо удосконалення обліку та підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Юрія-Фарм», які можуть бути використані іншими підприємствами галузі.

Апробація результатів дослідження. За результатами проведеного дослідження було опубліковано (у співавторстві з науковим керівником) статтю «Облік амортизації основних засобів: вітчизняна та міжнародна практика» в науково практичному журналі міжнародної науково-практичної конференції “PERSPECTIVES OF CONTEMPORARY SCIENCE: THEORY AND PRACTICE” за розділом економічні науки.

Інформаційна база дослідження включає наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань обліку та аналізу основних засобів, нормативно-правові акти України, що регулюють облік основних засобів, фінансову звітність ТОВ «Юрія-Фарм», статистичні дані Державної служби статистики України та галузеві аналітичні матеріали.

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 97 сторінок, основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 89 сторінках друкованого тексту. Робота містить 24 таблиці, 5 рисунків, список використаних джерел з 52 найменувань, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність та класифікація основних засобів як об'єктів обліку та аналізу

Основні засоби є складовою виробничого процесу будь-якого підприємства та відіграють ключову роль у формуванні його матеріально-технічної бази. Вони безпосередньо впливають на ефективність діяльності суб'єктів господарювання, визначаючи їх виробничий потенціал та конкурентоспроможність. У зв'язку з цим, дослідження економічної сутності основних засобів та їх класифікації як об'єктів обліку та аналізу набуває особливої актуальності в сучасних умовах господарювання.

У процесі дослідження економічної сутності основних засобів виявлено значну варіативність підходів до їх визначення серед вітчизняних науковців. Аналіз наукової літератури дозволяє констатувати відсутність єдиного уніфікованого трактування даного поняття, що зумовлено різноманітністю аспектів, які враховуються дослідниками при формулюванні дефініції.

Зокрема, Бутинець Т. А. пропонує дуалістичний підхід до розуміння основних засобів, розглядаючи їх як вкладений капітал у контексті динамічного балансу та як ресурс підприємства в рамках статичного балансу. Така концепція має певні переваги, оскільки охоплює як фінансовий, так і матеріальний аспекти, проте може ускладнювати уніфікацію облікових процедур [5].

Покропивний С. Ф. визначає основні засоби як об'єкти праці, що мають цінність, зберігають свою початкову споживчу форму протягом тривалого часу використання у виробничому процесі. Водночас їхня вартість поступово

передається на створену продукцію через часткове зношування у процесі роботи [10, с. 213].

За твердженням Огійчука М. Ф., основні засоби являють собою матеріальні активи, які підприємства використовують для виробничих цілей, постачання товарів, надання послуг, передачі в оренду іншим суб'єктам або забезпечення адміністративних та соціально-культурних функцій. Термін їх корисної експлуатації перевищує один рік, а в разі, якщо операційний цикл довший, то відповідно перевищує його тривалість [35, с. 308].

Гетьман О. О. акцентує увагу на тривалості використання основних засобів та механізмі перенесення їх вартості на новостворену продукцію через амортизацію. Однак, це визначення може бути занадто вузьким, не враховуючи основні засоби, які не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі [11].

Трактування, запропоноване Гречко С. М., характеризується високим рівнем узагальнення, що може бути корисним для формування загального розуміння, але недостатнім для практичного застосування в бухгалтерському обліку [8].

Даниленко О. пропонує комплексне визначення, яке охоплює матеріальність, участь у виробництві, збереження форми, амортизацію та здатність генерувати економічну вигоду. Проте, така деталізація може ускладнювати оперативне застосування дефініції в практичній діяльності [9].

Неміш Ю. В. надає досить повне визначення, враховуючи різні аспекти використання основних засобів та їх вартісні характеристики. Однак, воно може бути надмірно громіздким для ефективного використання в повсякденній обліковій практиці [34].

Сук Л. К. і Сук П. Л. пропонують лаконічне визначення, яке, втім, може бути недостатньо конкретним для точної класифікації активів у складних випадках [45].

Критичний аналіз наявних дефініцій дозволяє виявити певні недоліки, зокрема: надмірне фокусування на матеріальності основних засобів; відсутність чітких вартісних критеріїв для класифікації; потенційну галузеву обмеженість деяких визначень; неврахування можливостей технологічних змін та появи нових типів активів.

Аналізуючи наведені визначення, можна виділити ключові характеристики основних засобів:

1. Матеріальність – основні засоби мають матеріально-речову форму.
2. Тривалість використання – строк корисного використання перевищує один рік або операційний цикл.
3. Цільове призначення – використовуються у виробничому процесі або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій.
4. Збереження натуральної форми – основні засоби зберігають свою натуральну форму протягом тривалого періоду.
5. Перенесення вартості – вартість основних засобів переноситься на готову продукцію частинами у вигляді амортизаційних відрахувань.

На підставі проведеного дослідження пропонується наступне узагальнене визначення: основні засоби – це матеріальні активи підприємства, які використовуються у виробничій, адміністративній чи соціальній діяльності, мають очікуваний термін корисного використання більше одного року, вартість яких перевищує встановлений законодавством або обліковою політикою підприємства поріг, здатні генерувати економічні вигоди, підлягають амортизації протягом періоду їх використання та можуть зберігати свою натуральну форму протягом усього циклу використання.

Запропоноване визначення намагається інтегрувати різні аспекти, враховані в попередніх трактуваннях, зберігаючи при цьому достатню гнучкість для адаптації до різних типів підприємств та галузей.

У бухгалтерському обліку визначення основних засобів подається в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" (надалі – НП(С)БО 7). Відповідно до цього нормативного акту, основні засоби трактуються як матеріальні активи, які підприємство використовує для виробничої діяльності, постачання продукції, надання послуг, передачі в оренду або виконання адміністративних та соціально-культурних функцій, із прогнозованим терміном корисної експлуатації понад один рік (або перевищенням тривалості операційного циклу, якщо він є довшим за рік) [33].

Згідно з Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" (далі – МСБО 16), основні засоби визначаються як матеріальні об'єкти, які:

а) використовуються у виробничих процесах, для постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду чи адміністративних цілей;

б) передбачено експлуатувати понад один рік [25].

Порівняльний аналіз положень національних і міжнародних стандартів дозволяє зробити висновок, що обидва визначення мають спільну концептуальну основу. Водночас МСБО 16 не регламентує вартісного критерію для включення активів до складу основних засобів, залишаючи це рішення на розсуд підприємства.

У контексті оподаткування термін "основні засоби" регламентується Податковим кодексом України (далі – ПКУ). Згідно з пп. 14.1.138 п. 14.1 ст. 14 ПКУ, основні засоби – це матеріальні активи, зокрема запаси корисних копалин із наданих у користування надр (за винятком землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів із вартістю до 20 000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), призначені для господарської діяльності платника податку, з вартістю понад 20 000 гривень, яка поступово зменшується через фізичний або моральний знос, та строком експлуатації понад один рік (або довший за операційний цикл) [38].

Помітно, що визначення основних засобів у ПКУ відрізняється від НП(С)БО 7, оскільки в ПКУ вводиться вартісний критерій – 20 000 гривень, а також акцентується на використанні цих активів виключно для господарських цілей платника податку.

Основні засоби, виступаючи ключовим фактором господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання виконують низку ключових функцій, які представлено на рис. 1.1.

Для більш глибокого розуміння економічної сутності основних засобів важливо розглянути їх класифікацію. Класифікація основних засобів дозволяє систематизувати інформацію про них, що є необхідним для ефективного управління, обліку та аналізу.

1. Виробнича функція
• безпосередня участь у процесі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг.
2. Технологічна функція
• забезпечення технологічного процесу виробництва, зберігання та транспортування продукції.
3. Економічна функція
• формування вартості продукції через перенесення частини своєї вартості на готову продукцію у вигляді амортизації.
4. Соціальна функція
• створення належних умов праці для працівників, забезпечення їх соціально-культурних потреб.
5. Екологічна функція
• мінімізація негативного впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище (очисні споруди, фільтри тощо).

Рисунок 1.1 – Ключові функції, які виконують основні засоби

Джерело: побудовано автором за інформацією [20]

У науковій літературі існують різні підходи до класифікації основних засобів. Узагальнюючи думки різних авторів, можна виділити наступні класифікаційні ознаки (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація основних засобів

Критерій	Види основних засобів
1	2
За функціональним призначенням	- Виробничі основні засоби – беруть безпосередню участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню. - Невиробничі основні засоби – не беруть участі у виробничому процесі, а використовуються для задоволення соціально-культурних потреб працівників.
За галузевою ознакою	- Основні засоби промисловості - Основні засоби сільського господарства - Основні засоби будівництва - Основні засоби транспорту - Основні засоби торгівлі - Інші
За використанням	- Діючі – знаходяться в експлуатації - Недіючі – не використовуються в даний момент у господарській діяльності

Продовження таблиці 1.1

1	2
	- Запасні – призначені для заміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються
За ознакою приналежності до форми власності	- Власні - Орендовані
За натурально-речовим складом	- Будівлі - Споруди - Передавальні пристрої - Машини та обладнання - Транспортні засоби - Інструменти, прилади та інвентар - Інші основні засоби
За ступенем впливу на предмети праці	- Активні – безпосередньо беруть участь у виробничому процесі (машини, обладнання) - Пасивні – створюють умови для здійснення виробничого процесу (будівлі, споруди)

Джерело: побудовано автором за інформацією [13]

Для цілей бухгалтерського обліку НП(С)БО 7 передбачає наступну класифікацію основних засобів:

1. Земельні ділянки;
2. Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;
3. Будівлі, споруди та передавальні пристрої;
4. Машини та обладнання;
5. Транспортні засоби;
6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі);
7. Тварини;
8. Багаторічні насадження;
9. Інші основні засоби [33].

Для цілей податкового обліку ПКУ Передбачає аналогічні групи основних засобів, а також встановлює мінімально допустимі строки їх амортизації [38].

Важливо зазначити, що класифікація основних засобів може відрізнятися залежно від галузевої специфіки підприємства. Наприклад, для підприємств

сільськогосподарського сектору характерна наявність специфічних груп основних засобів, таких як робоча і продуктивна худоба, багаторічні насадження тощо.

Отже, основні засоби є складною економічною категорією, яка має важливе значення для діяльності підприємства. Їх економічна сутність розкривається через їх визначення, класифікацію, функції та роль у виробничому процесі. Правильна організація обліку та аналізу основних засобів є необхідною умовою ефективного управління ними та, як наслідок, підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку основних засобів в Україні

В Україні облік основних засобів визначається системою нормативно-правових актів, що належать до різних рівнів та мають різну юридичну силу. Ця система формує єдині принципи щодо визнання, оцінювання та відображення господарських операцій, пов'язаних з основними засобами. Нижче проаналізуємо ключові нормативно-правові документи, які регламентують облік основних засобів у державі, та їх основні положення.

На найвищому рівні законодавчого регулювання знаходиться Конституція України [16]. Хоча вона не містить безпосередніх положень, що стосуються обліку основних засобів, її норми визначають загальні принципи економічної діяльності та захисту права власності. Це створює базову юридичну основу для всього національного законодавства, включно із нормативами у сфері бухгалтерського обліку.

Наступний рівень нормативного регулювання представлений кодексами та законами України, які мають безпосередній вплив на ведення обліку основних засобів. Основними документами цього рівня є:

1. Господарський кодекс України [7] – встановлює засади господарювання, регулює відносини між суб'єктами господарської діяльності, що виникають у процесі організації та здійснення господарських операцій.

2. Цивільний кодекс України [47] – врегульовує як майнові, так і немайнові права, зокрема питання права власності, що має безпосереднє значення для обліку основних засобів.

3. Податковий кодекс України [38] – регламентує питання оподаткування операцій з основними засобами, визначає їхню класифікацію для податкових цілей, допустимі методи амортизації та мінімальні строки корисного використання.

4. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [39] – основний нормативний документ, що окреслює правові засади організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Цей закон формує основу всієї системи бухгалтерського обліку, включно з правилами ведення обліку основних засобів.

Окреме місце у регулюванні обліку основних засобів належить національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які затверджуються Міністерством фінансів України. Вони розробляються на основі міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та забезпечують детальну регламентацію операцій із основними засобами.

1. НП(С)БО 7 "Основні засоби" [33] надає методичну основу для відображення в бухгалтерському обліку інформації щодо основних засобів і інших необоротних матеріальних активів, а також визначає порядок їх подання у фінансовій звітності. Цей стандарт регламентує:

- умови визнання об'єктів як основних засобів;
- їхню класифікацію відповідно до бухгалтерських потреб;
- процедури первісної та подальшої оцінки вартості основних засобів;
- способи нарахування амортизації;
- порядок здійснення переоцінки вартості основних засобів;
- принципи визначення втрати корисності об'єктів;
- правила обліку операцій, пов'язаних із вибуттям основних засобів;
- вимоги до розкриття даних про основні засоби у фінансовій звітності.

2. НП(С)БО 14 "Оренда" [30] регламентує принципи формування даних про орендні операції, що стосуються необоротних активів, і порядок їх відображення у

фінансових звітах. У контексті основних засобів цей стандарт охоплює такі аспекти:

а) Класифікація оренди – оренда поділяється на операційну та фінансову. Фінансова оренда має місце тоді, коли до орендаря переходять усі ризики і вигоди, пов'язані з володінням і користуванням активом.

б) Облік у орендаря – у разі фінансової оренди об'єкт оренди відображається в обліку як актив і як зобов'язання. При цьому використовується мінімальна оцінка: справедлива вартість активу або теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів.

в) Облік у орендодавця – для фінансової оренди орендодавець визнає об'єкт оренди як дебіторську заборгованість на суму мінімальних орендних платежів та негарантованої ліквідаційної вартості, зменшену на величину фінансового доходу, що підлягає отриманню.

3. НП(С)БО 28 "Зменшення корисності активів" [31] встановлює основи для обліку зменшення корисності активів, а також визначає порядок розкриття цієї інформації у фінансовій звітності.

Основні аспекти НП(С)БО 28, що стосуються обліку основних засобів, передбачають:

а) Визначення поняття зменшення корисності – під цим розуміється втрата частини економічних вигод від активу, що дорівнює перевищенню залишкової вартості над сумою, яку підприємство може отримати внаслідок його реалізації або використання.

б) Виявлення ознак зменшення корисності – стандарт визначає перелік факторів, які можуть вказувати на зменшення корисності активу, зокрема як зовнішні (економічна ситуація, ринкові зміни), так і внутрішні (погіршення технічного стану активу, зниження очікуваної вигоди).

в) Оцінка суми очікуваного відшкодування – визначається шляхом обрання більшої величини з двох: чистої вартості продажу активу або теперішньої вартості прогнозованих чистих грошових потоків від його використання.

г) Визнання і розрахунок збитків від зменшення корисності – якщо сума очікуваного відшкодування виявляється меншою за залишкову вартість активу, збиток від зменшення корисності визнається на суму цього перевищення.

НП(С)БО 32 "Інвестиційна нерухомість" [32] визначає правила обліку та подання інформації про інвестиційну нерухомість у фінансовій звітності.

Ключові положення НП(С)БО 32, пов'язані з обліком операцій, включають:

а) Визначення інвестиційної нерухомості – до цієї категорії належать земельні ділянки, будівлі та споруди, які підприємство утримує для отримання орендного доходу чи приросту капіталу, включно з об'єктами, орендованими на умовах фінансової оренди.

б) Критерії визнання активу – інвестиційна нерухомість враховується як актив за умов, що підприємство має обґрунтовані очікування отримання економічної вигоди від її використання у вигляді орендних платежів чи збільшення капіталу, і при цьому вартість об'єкта може бути достовірно оцінена.

в) Оцінка вартості активу – при первісному визнанні вартість інвестиційної нерухомості визначається на основі первісної ціни. Після цього підприємство може обрати між двома підходами: оцінкою за справедливою вартістю або за первісною вартістю, скоригованою на суму амортизації, втрат через зменшення корисності та вигод від відновлення активу.

Для суб'єктів господарювання, які складають фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів, ключовими регуляторними документами з обліку основних засобів є:

1. МСБО 16 "Основні засоби" [25], що визначає правила обліку основних засобів з метою надання користувачам звітності достовірної інформації про вкладені підприємством інвестиції в основні засоби та їх динаміку.

Основні аспекти МСБО 16:

а) Критерії визнання – вартість об'єкта основних засобів зараховується до активів, якщо виконуються такі умови:

- існує обґрунтована ймовірність отримання економічних вигід від використання об'єкта;

- вартість об'єкта можна точно визначити.

б) Первісна оцінка – об'єкти, що відповідають умовам визнання активу, оцінюються за первісною вартістю.

в) Подальша оцінка – після включення до активів, об'єкти основних засобів обліковуються за первісною вартістю, зменшеною на накопичену амортизацію та збитки від зниження корисності.

г) Переоцінка вартості – стандарт передбачає використання методу переоцінки: об'єкти основних засобів, вартість яких можна достовірно визначити, можуть оцінюватися за їх справедливою вартістю на дату переоцінки, за вирахуванням накопиченої амортизації та збитків від зменшення корисності.

д) Амортизація – розподіл вартості активу, що підлягає амортизації, здійснюється систематично протягом періоду його корисного використання.

е) Припинення визнання – балансова вартість об'єкта основних засобів вилучається з обліку у таких випадках:

- після реалізації або іншого вибуття;
- коли об'єкт більше не приносить економічних вигід від використання чи реалізації.

2. МСБО 36 "Зменшення корисності активів" [26], який встановлює порядок дій для забезпечення обліку активів за величиною, що не перевищує їхню суму очікуваного відшкодування.

Цей стандарт регулює процедури оцінки активів, щоб уникнути їх завищеної балансової вартості, забезпечуючи відповідність показників фінансової звітності реальній вартості активів підприємства.

Основні положення МСБО 36:

а) Ознаки зменшення корисності – стандарт зобов'язує суб'єкти господарювання щорічно, на дату складання звітності, аналізувати, чи існують будь-які зовнішні або внутрішні фактори, що можуть свідчити про потенційне зменшення корисності активу.

б) Оцінювання суми очікуваного відшкодування – під цим розуміється вибір між двома можливими значеннями: справедлива вартість активу за вирахуванням

витрат на його вибуття або теперішня вартість очікуваних грошових потоків від його використання. Більше з цих значень приймається як сума очікуваного відшкодування.

в) Фіксація збитків від зменшення корисності – у випадках, коли сума очікуваного відшкодування активу є нижчою за його облікову вартість, необхідно зменшити балансову вартість до цього рівня. Таке зменшення враховується як збиток від втрати корисності.

г) Сторнування збитків від зменшення корисності – кожен звітний період суб'єкт господарювання має оцінювати, чи зберігаються умови, які призвели до раніше визнаних збитків від зменшення корисності, або чи не з'явилися підстави для їх часткового чи повного відновлення.

Основні положення МСФЗ 16 "Оренда" [27]:

а) Тракткування поняття оренди – договір, чи його частина, вважається договором оренди, якщо він передбачає передачу права на контроль за використанням визначеного активу на узгоджений термін в обмін на компенсацію.

б) Облік у орендаря – орендар зобов'язаний визнати актив у вигляді права користування майном, а також відповідне зобов'язання за договором оренди.

в) Облік у орендодавця – орендодавець визначає характер оренди: чи це операційна оренда (коли актив залишається на балансі орендодавця), чи фінансова оренда (передача значних ризиків і вигід, пов'язаних із активом, орендарю).

г) Розкриття інформації – стандарт регламентує надання детальної інформації про оренду обома сторонами договору. Ця інформація має бути достатньою для користувачів фінансової звітності, щоб оцінити вплив орендних операцій на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Значну роль у нормативно-правовому регулюванні обліку основних засобів відіграють методичні вказівки та інструкції, підготовлені Міністерством фінансів України та іншими державними установами. До ключових документів цього напряму належать:

1. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [23], які забезпечують детальне тлумачення та конкретизацію положень, викладених у НП(С)БО 7 "Основні засоби".

2. Методичні рекомендації щодо формування облікової політики підприємства [24], що містять вказівки стосовно визначення підходів до облікової політики організації, зокрема в частині, що стосується основних засобів.

3. Інструкція з використання Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [14], яка регламентує порядок застосування рахунків для обліку операцій із основними засобами.

На рівні окремих підприємств облік основних засобів організовується відповідно до внутрішніх нормативних актів, серед яких основним є Наказ про облікову політику.

Слід зазначити, що регулювання обліку основних засобів в Україні перебуває в процесі постійного вдосконалення, що зумовлено потребою гармонізації національних стандартів із міжнародними вимогами, а також необхідністю врахування змін у економічних умовах.

Таким чином, нормативно-правова база, що регулює облік основних засобів в Україні, є багаторівневою системою, яка охоплює питання визнання, оцінювання, амортизації та відображення основних засобів у фінансовій звітності. Її постійне оновлення спрямоване на забезпечення об'єктивності й актуальності облікової інформації, що має важливе значення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

1.3 Облікова оцінка основних засобів

Аналізуючи основні засоби як елементи бухгалтерського обліку, слід акцентувати увагу на специфіці їх визнання та оцінки. Відповідно до НП(С)БО 7, основний засіб визнається активом, якщо є обґрунтована ймовірність отримання

підприємством економічних вигод у майбутньому від його використання, а його вартість може бути надійно визначена [33].

Оцінка основних засобів є однією з ключових складових у системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Вона відіграє значну роль у забезпеченні достовірної інформації щодо майнового стану підприємства та результатів його роботи. Точність у визначенні вартості основних засобів впливає на такі важливі показники, як собівартість продукції, величина прибутку, розмір податкових зобов'язань, а також загальна оцінка активів [6].

У сфері бухгалтерського обліку оцінка основних засобів є процесом визначення їх вартості у грошовому еквіваленті для цілей відображення у фінансовій звітності та інших завдань, пов'язаних із їх експлуатацією на підприємстві.

Процедури оцінки основних засобів базуються на принципах, закріплених у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" та в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" [33; 25]. Згідно з цими стандартами, оцінка основних засобів здійснюється за різними підходами до вартості залежно від етапу їх експлуатації та конкретних цілей, для яких потрібна оцінка.

Основні види оцінки основних засобів включають:

1. Первісну вартість;
2. Переоцінену вартість;
3. Справедливу вартість;
4. Залишкову (балансову) вартість;
5. Вартість, що амортизується;
6. Ліквідаційну вартість.

Розглянемо кожен з цих видів оцінки детальніше.

Первісна вартість слугує основною оцінкою для визначення вартості основних засобів під час їх надходження на підприємство. Відповідно до НП(С)БО 7, первісна вартість – це історична (фактична) собівартість необоротних активів, яка виражається у вигляді грошових коштів або справедливої вартості інших активів,

сплачених (переданих) чи витрачених для придбання або створення таких активів [33].

Варто підкреслити, що витрати на сплату відсотків за користування кредитними коштами не включаються до первісної вартості основних засобів, за винятком фінансових витрат, які відповідно до НП(С)БО 31 "Фінансові витрати" можуть бути частиною собівартості кваліфікаційних активів.

Первісна оцінка залежить від способу, яким основні засоби потрапляють на підприємство, і варіюється залежно від конкретного джерела їхнього надходження (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Формування первісної вартості основних засобів залежно від способу їх надходження

№	Спосіб надходження	Склад первісної вартості
1	2	3
1	При придбанні за плату	<u>Фактична (історична) собівартість</u> , що включає: - суми, сплачені постачальникам активів (без ПДВ); - реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, здійснені у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів; - суми ввізного мита; - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству); - витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; - витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; - Інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою
2	При створенні власними силами	<u>Собівартість виготовлення</u> , що включає: - прямі матеріальні витрати; - прямі витрати на оплату праці; - інші прямі витрати; - загальновиробничі витрати та інші витрати, безпосередньо пов'язані зі створенням цього об'єкта
3	При отриманні безоплатно	<u>Справедлива вартість</u> на дату отримання
4	При внесенні до статутного капіталу	<u>Справедлива вартість</u> , погоджена засновниками підприємства

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
5	При отриманні в обмін на подібний актив	<u>Залишкова вартість переданого об'єкта</u>
6	При отриманні в обмін на неподібний актив	<u>Справедлива вартість переданого</u> активу, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну

Джерело: складено автором на основі [5, 7]

Після первісного визнання вартість об'єкта основних засобів може бути визначена двома способами: як первісна вартість, зменшена на суму накопиченої амортизації та збитків від зменшення корисності, або як переоцінена вартість. Остання передбачає справедливую вартість об'єкта на дату переоцінки за вирахуванням подальшої накопиченої амортизації та збитків від зменшення корисності.

Переоцінена вартість являє собою нову оцінку необоротних активів, проведену після переоцінки. Згідно з НП(С)БО 7, підприємство може здійснювати переоцінку основних засобів у випадках, коли залишкова вартість суттєво відхиляється від справедливої вартості на дату складання балансу [33]. Як правило, суттєвість для переоцінки визначається відхиленням залишкової вартості активу на 10% і більше від його справедливої вартості.

Переоцінка первісної вартості та амортизації основних засобів здійснюється шляхом множення первісної вартості та суми амортизації на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається як відношення справедливої вартості об'єкта, що підлягає переоцінці, до його залишкової вартості.

Згідно з МСФЗ 13 "Оцінка справедливої вартості", справедлива вартість – це ціна, яку можна було б отримати при продажу активу або сплатити за передачу зобов'язання у звичайних умовах ринкової угоди на момент оцінки [8]. Визначення справедливої вартості для основних засобів засноване на цінах активного ринку, а якщо такого ринку немає, оцінка може здійснюватися за допомогою останніх угод купівлі-продажу подібних активів, експертних оцінок та інших доступних даних.

Результатом переоцінки є або збільшення, або зменшення залишкової вартості основних засобів. В разі збільшення вартості, сума дооцінки зараховується до додаткового капіталу, а у випадку зменшення – до витрат, за винятком випадків, визначених пунктами 20 та 21 НП(С)БО 7 [33].

У разі вибуття переоцінених основних засобів, перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок включається до нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

Окрім того, варто зауважити, що переоцінка основних засобів групи, які вже підлягали переоцінці, повинна проводитися регулярно, щоб залишкова вартість цих активів на дату складання балансу не мала суттєвих відхилень від їх справедливої вартості.

В рамках міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), оцінка основних засобів регулюється МСБО 16 "Основні засоби". МСБО 16 пропонує два підходи до оцінки основних засобів після їх первісного визнання: модель собівартості та модель переоцінки [25].

Модель собівартості передбачає, що після визнання об'єкта основних засобів, його обліковують за собівартістю, зменшеною на накопичену амортизацію та знижку на можливі збитки від зменшення корисності.

Модель переоцінки передбачає, що після визнання об'єкта основних засобів (якщо його справедливую вартість можна достовірно оцінити), актив обліковується за переоціненою сумою, яка дорівнює справедливій вартості на момент переоцінки, мінус накопичена амортизація та можливі збитки від зменшення корисності.

Порівняння підходів до подальшої оцінки основних засобів за національними та міжнародними стандартами наведено в таблиці 1.3.

Залишкова вартість – це різниця між первісною (переоціненою) вартістю основного засобу і сумою його накопиченої амортизації (зносу). Саме за цією вартістю основні засоби відображаються в балансі підприємства.

Формула для розрахунку залишкової вартості:

$$ЗВ = ПВ - НА \quad (1.1)$$

де ЗВ – залишкова вартість;

ПВ – первісна (або переоцінена) вартість;

НА – накопичена амортизація.

Таблиця 1.3 – Порівняння підходів до подальшої оцінки основних засобів за НП(С)БО 7 та МСБО 16

Критерій порівняння	НП(С)БО 7	МСБО 16
Подальша оцінка	Можлива переоцінка, якщо залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої вартості	Модель собівартості або модель переоцінки
Частота переоцінки	На дату балансу	Регулярно, щоб балансова вартість суттєво не відрізнялася від справедливої вартості
Переоцінка групи основних засобів	Вся група	Вся група
Відображення результатів переоцінки	Дооцінка - у додатковому капіталі, уцінка - у витратах	Аналогічно до НП(С)БО 7
Визначення ліквідаційної вартості	Передбачено	Передбачено

Джерело: складено автором на основі [21; 33]

Ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією) [33].

Визначення ліквідаційної вартості є важливим етапом в обліку основних засобів, оскільки вона впливає на розрахунок амортизації. Однак, на практиці визначення ліквідаційної вартості може бути складним процесом, особливо для об'єктів з тривалим терміном експлуатації.

Вартість, що амортизується – це первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості [33]. Саме ця

вартість є базою для нарахування амортизації протягом строку корисного використання об'єкта основних засобів.

Формула для розрахунку вартості, що амортизується:

$$BA = ПВ - ЛВ \quad (1.2)$$

де ВА – *вартість, що амортизується*;

ПВ – *первісна (або переоцінена) вартість*;

ЛВ – *ліквідаційна вартість*.

Вибір методу оцінки основних засобів має значний вплив на фінансові показники компанії. Зокрема, переоцінка основних засобів веде до збільшення їх вартості в балансі, що покращує фінансову стійкість підприємства. Однак це також призводить до збільшення амортизаційних витрат, що, у свою чергу, впливає на собівартість продукції та чистий прибуток. Тому важливо, щоб облікова політика компанії щодо оцінки основних засобів відображала специфіку її діяльності, розмір, галузь і інші особливості. Водночас необхідно дотримуватися принципу стабільності, тобто постійно застосовувати обрану облікову політику [20].

Щодо міжнародної гармонізації обліку, то методи оцінки основних засобів, передбачені НП(С)БО 7, в основному узгоджуються з вимогами Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" (МСБО 16). Однак існують деякі відмінності, які потрібно враховувати при складанні фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами.

Зокрема, МСБО 16 надає можливість вибору між моделлю собівартості та моделлю переоцінки для подальшої оцінки основних засобів. Якщо обрана модель переоцінки, то переоцінка повинна проводитися регулярно, щоб балансова вартість активів не мала суттєвих відхилень від їх справедливої вартості на кінець звітного періоду.

Також, згідно з МСБО 16, необхідно переглядати ліквідаційну вартість і строк корисного використання активу принаймні на кінець кожного фінансового року. Якщо зміни в очікуваннях відрізняються від попередніх оцінок, це має бути

відображено в обліковій оцінці відповідно до МСБО 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки".

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2.1 Формування облікової політики підприємства щодо основних засобів

Дослідження питань обліку та аналізу основних засобів буде проведено на основі практичних даних ТОВ «ЮРІЯ-ФАРМ». Товариство з обмеженою відповідальністю «ЮРІЯ-ФАРМ» було створене у 1998 році. Наразі підприємство створює унікальні рішення для оздоровлення та лікування людей, забезпечуючи системи охорони здоров'я лікарськими засобами та медичними виробами, які зберігають життя, зменшують біль, прискорюють одужання та мінімізують ознаки страждання.

Для реалізації місії виділені ключові напрями діяльності: дослідження і розробка (R&D), виробництво, маркетинг та дистрибуція лікарських засобів та виробів медичного призначення.

Продуктовий портфель ТОВ «Юрія-Фарм» налічує 95 лікарських препаратів, 67 європейського призначення та понад 600 реєстраційних свідоцтв на них, оскільки ЮРІЯ-ФАРМ веде діяльність у понад 50 країнах світу. У 2023 році представництва компанії відкриті в Узбекистані, Казахстані, Киргизстані, Монголії та В'єтнамі.

Виробничі майданчики в Україні локалізовані в Черкасах та мають загальну площу близько 25 тис. м², на яких розміщено 40 виробничих ліній. Виробничі потужності складають понад 290 млн одиниць продукції/рік, серед яких лікарські засоби – 204 млн, вироби медичного призначення – 86 млн одиниць на рік. Загальна площа складських приміщень в Україні складає – 93 тис. м².

Серед пріоритетних напрямів інвестицій для Компанії залишаються R&D, IT та виробнича інфраструктура. Інвестиції R&D спрямовані на пошук інноваційних кандидатів, проведення доклінічних та клінічних досліджень, нових терапевтичних

ефективних молекул, розвиток технологій (у тому числі біотехнологій), що сприятимуть розробці та дослідженню нових продуктів, матеріально-технологічне оснащення лабораторій.

Якщо аналізувати виробничу інфраструктуру, то зазначимо, що у 2023 році Компанія продовжувала інвестувати проекти, які спрямовані на розширення виробничої інфраструктури та нарощування виробничих потужностей, у тому числі освоєння нових технологій виробництва.

Середня кількість працівників Компанії на 2023 рік складає 1890 співробітників (станом за 2022 рік – 1968 співробітників).

В основі належної організації обліку основних засобів на підприємстві, у відповідності з нормативною базою України, є внутрішні документи підприємства, а саме: Наказ «Про облікову політику» та розроблена Інструкція з обліку основних засобів.

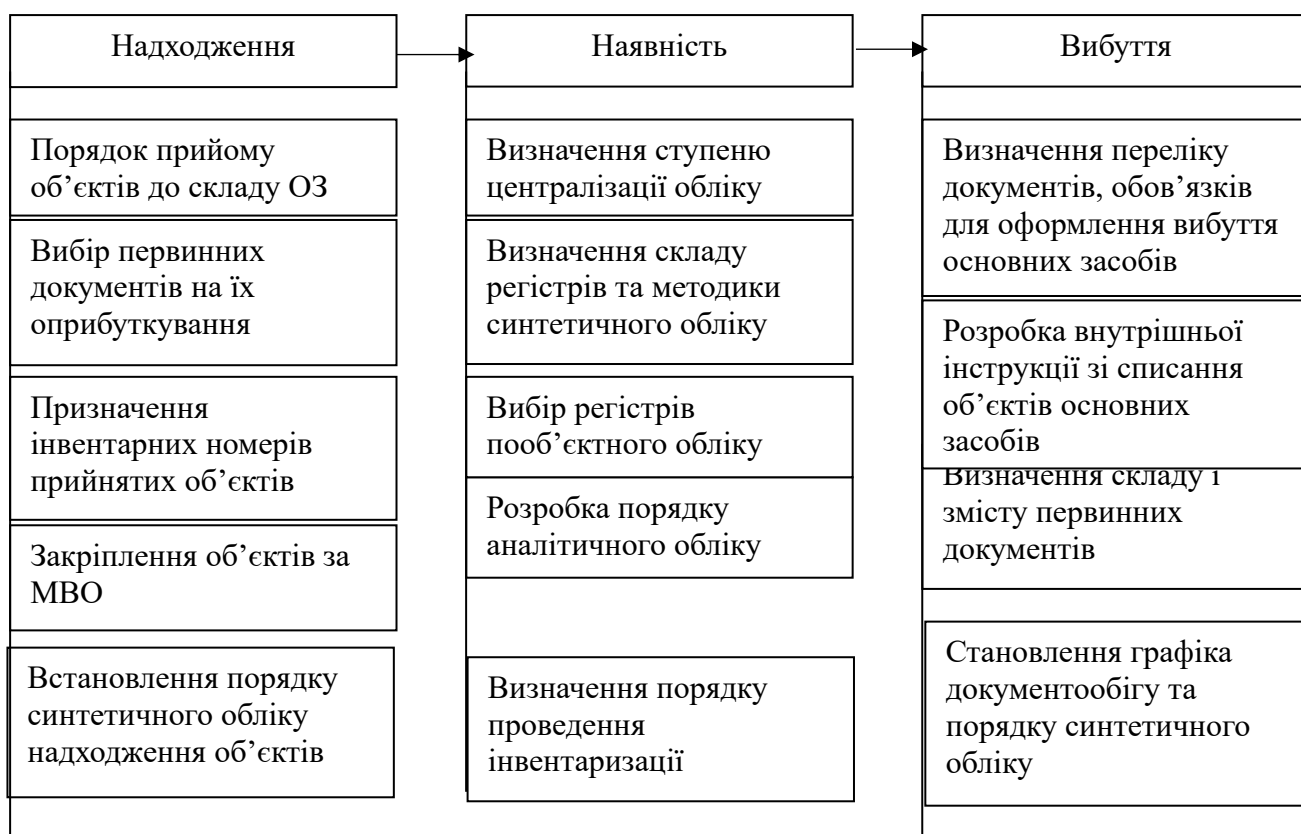

Рисунок 2.1 – Основні положення з організації обліку основних засобів

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Облікова політика підприємства є невід’ємним інструментом організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Облікова політика підприємства регламентує основні принципи, методологічні підходи та процедури, які застосовуються для відображення господарських операцій, визначення вартості активів і зобов’язань, а також розрахунку фінансових результатів діяльності. Особливий акцент у ній робиться на облік основних засобів, що становлять значну частину активів організації та виконують вирішальну функцію у забезпеченні виробничого процесу. Розглянемо основні положення облікової політики ТОВ "Юрія-Фарм" щодо основних засобів.

1. Визначення та класифікація основних засобів

Відповідно до положень Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", до основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство використовує для забезпечення виробничої діяльності, надання послуг, постачання товарів, передачі в оренду іншим суб’єктам господарювання, а також для виконання адміністративних чи соціально-культурних функцій. Характерною ознакою таких активів є очікуваний період їх корисного використання, що перевищує один рік або тривалість операційного циклу, якщо він є довшим [33].

ТОВ "Юрія-Фарм" класифікує основні засоби за такими групами:

1. Земельні ділянки.
2. Будівлі та споруди.
3. Машини та обладнання.
4. Транспортні засоби.
5. Інструменти, прилади та інвентар.
6. Лабораторне обладнання.
7. Офісне обладнання та меблі.
8. Інші основні засоби.

Для кожної групи основних засобів визначено мінімальну вартість, при якій об’єкт визнається основним засобом. Згідно з податковим законодавством України, станом на 2024 рік мінімальна вартість для визнання активу основним засобом

становить 20000 грн. ТОВ "Юрія-Фарм" встановлює даний вартісний критерій у своїй обліковій політиці.

2. Оцінка та переоцінка основних засобів

У процесі розроблення облікової політики ТОВ "Юрія-Фарм" визначено підходи до оцінки основних засобів під час їх первісного визнання та подальшого обліку. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", підприємство має право обирати одну з двох моделей оцінки основних засобів після їх визнання:

1. Модель собівартості – основні засоби обліковуються за первісною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та втрат від зменшення корисності.

2. Модель переоцінки – основні засоби обліковуються за переоціненою вартістю, що відповідає їх справедливій вартості на дату переоцінки, скоригованій на накопичену амортизацію та втрати від зменшення корисності.

ТОВ "Юрія-Фарм" застосовує модель собівартості для більшості категорій основних засобів, що зумовлено її простотою в реалізації та відсутністю потреби у регулярних переоцінках. Водночас для окремих груп основних засобів, зокрема будівель і земельних ділянок, підприємство розглядає можливість використання моделі переоцінки. Це забезпечує більш об'єктивне і достовірне відображення вартості таких активів у фінансовій звітності, що є важливим з огляду на їх значущість для діяльності компанії.

3. Амортизація основних засобів

Суттєвим елементом облікової політики щодо основних засобів є вибір методу нарахування амортизації. НП(С)БО 7 передбачає такі методи амортизації:

- 1) прямолінійний метод;
- 2) метод зменшення залишкової вартості;
- 3) метод прискореного зменшення залишкової вартості;
- 4) кумулятивний метод;
- 5) виробничий метод [33].

ТОВ "Юрія-Фарм" використовує прямолінійний метод амортизації для основних засобів.

4. Визначення строків корисного використання

Строк корисного використання основних засобів є важливим параметром для нарахування амортизації. ТОВ "Юрія-Фарм" повинно встановити очікувані строки корисного використання для кожної групи: машини та обладнання – 5-10 років; транспортні засоби – 5 років; інші основні засоби – 2-5 років.

Будівлі, які не використовуються, не амортизуються. Термін корисного використання переглядається щороку, враховуючи зміну умов і ринкову ситуацію.

5. Капіталізація витрат на ремонт та поліпшення основних засобів

В обліковій політиці ТОВ "Юрія-Фарм" встановлено підхід до класифікації та обліку витрат, пов'язаних із ремонтом і поліпшенням основних засобів. Відповідно до положень НП(С)БО 7 "Основні засоби", витрати, спрямовані на ремонт та технічне обслуговування об'єктів для забезпечення їх працездатного стану, визнаються витратами звітного періоду. Натомість витрати, спрямовані на поліпшення основних засобів, які зумовлюють зростання майбутніх економічних вигод порівняно з тими, що первісно очікувалися від використання об'єкта, підлягають капіталізації. Такі витрати включаються до складу капітальних інвестицій і збільшують первісну вартість відповідного об'єкта основних засобів [33].

6. Облік зменшення корисності основних засобів

ТОВ "Юрія-Фарм" повинно регулярно оцінювати наявність ознак зменшення корисності основних засобів відповідно до вимог НП(С)БО 28 "Зменшення корисності активів". У обліковій політиці визначено періодичність такої оцінки та встановлено критерії, які вказують на можливе зменшення корисності:

1. Перегляд балансової вартості – на кожну звітну дату компанія переглядає вартість основних засобів, щоб визначити, чи є ознаки зменшення корисності (збитків). Якщо є ознаки, компанія оцінює очікувані збитки від зменшення корисності.

2. Оцінка корисності активу визначається за вартістю використання (потоки грошових коштів) або за справедливою вартістю за мінусом витрат на продаж, залежно від того, що більше.

3. Розрахунок поточної вартості – потоки грошових коштів дисконтуються за ставкою дисконту, яка відповідає очікуваній рентабельності активу.

4. Відшкодування збитків – якщо немає можливості визначити окремий актив, оцінюється одиниця, яка генерує грошові потоки. У разі, коли актив або одиниця мають збитки, їх вартість зменшується до відшкодування.

5. Зворотнє відшкодування – якщо у подальші періоди виявляється, що збитки були надмірними, балансова вартість активу може бути відновлена.

7. Вибуття основних засобів

Облікова політика ТОВ "Юрія-Фарм" визначає порядок обліку вибуття основних засобів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Основні етапи процесу вибуття основних засобів у ТОВ "Юрія-Фарм"

Етап	Зміст	Відповідальні особи	Документи
1	2	3	4
1. Ініціювання процесу вибуття	Виявлення необхідності вибуття основного засобу	Керівники підрозділів, головний інженер	Службова записка
2. Створення комісії	Формування складу комісії для оцінки стану основного засобу	Керівник підприємства	Наказ про створення комісії
3. Огляд та оцінка	Проведення огляду об'єкта, визначення причин та доцільності вибуття	Комісія	Акт огляду
4. Прийняття рішення	Затвердження рішення про вибуття основного засобу	Керівник підприємства	Наказ про вибуття основного засобу
5. Документальне оформлення	Підготовка відповідних актів (ОЗ-1, ОЗ-3, ОЗ-4)	Бухгалтерія, матеріально відповідальні особи	Акти на списання або передачу
6. Відображення в обліку	Внесення відповідних записів у бухгалтерському обліку	Бухгалтерія	Бухгалтерські довідки
7. Коригування фінансової звітності	Внесення змін до відповідних форм фінансової звітності	Головний бухгалтер	Форми фінансової звітності

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Фінансовий результат, що виникає внаслідок вибуття основних засобів, визначається як різниця між сумою грошових коштів або інших активів, отриманих від вибуття (за наявності), та залишковою вартістю об'єкта на момент вибуття.

8. Розкриття інформації про основні засоби у фінансовій звітності

Облікова політика ТОВ "Юрія-Фарм" регламентує порядок розкриття інформації про основні засоби у фінансовій звітності відповідно до вимог НП(С)БО 7. Зокрема, у примітках до фінансової звітності підприємство відображає наступну інформацію:

- первісну або переоцінену вартість основних засобів, зазначену у балансі;
- методи амортизації, що застосовуються, та діапазон строків корисного використання активів;
- рух основних засобів протягом звітного року та їх залишок на кінець звітного періоду;
- обсяг капітальних інвестицій у основні засоби за звітний рік;
- суми витрат, пов'язаних із ремонтом і поліпшенням основних засобів;
- втрати від зменшення корисності та вигоди від відновлення корисності, що відображаються у звіті про фінансові результати.

Розроблення облікової політики щодо основних засобів є ключовим етапом організації бухгалтерського обліку ТОВ "Юрія-Фарм". Вона спрямована на забезпечення достовірності фінансової звітності, оптимізацію податкових наслідків операцій із основними засобами та підвищення ефективності управління цими активами.

Під час формування облікової політики враховано вимоги національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, положення податкового законодавства та особливості діяльності підприємства у фармацевтичній галузі. Особлива увага приділена класифікації основних засобів, вибору методів їх оцінки та переоцінки, методів амортизації, визначенню строків корисного використання, порядку капіталізації витрат на ремонт та поліпшення, а також процедурі обліку втрат від зменшення корисності.

Наведемо основні положення НП(С)БО 7:

а) Визначення "Основні засоби" – це матеріальні активи, що перебувають у розпорядженні підприємства для використання в операційній діяльності, зокрема у виробництві продукції, постачанні товарів, наданні послуг, передачі в оренду третім особам, а також для виконання адміністративних або соціально-культурних функцій. Важливою характеристикою основних засобів є очікуваний строк їх корисного використання, який перевищує один рік або тривалість операційного циклу, якщо він довший за рік.

б) Класифікація основних засобів – земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, будівлі, споруди та передавальні пристрої, машини й обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар (меблі), тварини, багаторічні насадження та інші основні засоби.

в) Первісна оцінка – Основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, що вартість включає всі витрати, пов'язані з придбанням або створенням об'єкта, зокрема витрати на транспортування, монтаж і введення в експлуатацію.

г) Подальша оцінка – після первісного визнання основні засоби обліковуються за первісною вартістю, зменшеною на суму накопиченої амортизації та збитків від зменшення корисності.

д) Переоцінка – підприємство здійснює переоцінку основних засобів, якщо їх залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. Переоцінка забезпечує більш точне відображення вартості активів у фінансовій звітності.

е) Амортизація – стандарт передбачає п'ять методів нарахування амортизації – прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий.

ж) Зменшення корисності – на дату балансу підприємство має оцінювати, чи існують ознаки можливого зменшення корисності активу. У разі виявлення таких ознак здійснюється тест на зменшення корисності, і вартість активу коригується відповідно до його справедливої вартості.

з) Вибуття основних засобів – об'єкт основних засобів виключається з активів (списується з балансу) у разі його вибуття.

2.2 Документальне оформлення та облік надходження основних засобів

Надходження основних засобів є важливим етапом у діяльності будь-якого підприємства. Правильне документальне оформлення та облік надходження основних засобів забезпечує достовірність фінансової звітності, оптимізацію оподаткування та ефективне управління активами підприємства.

Документування надходження та вибуття основних засобів на підприємствах регулюється Наказом № 352 Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. "Про затвердження типових форм первинного обліку" [42]. Наказ встановлює стандартні форми первинної облікової документації для обліку основних засобів. Нижче наведено перелік цих типових форм (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Стандартні форми первинного обліку основних засобів

Код	Назва документа	Опис застосування
1	2	3
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Використовується для: включення об'єктів до складу основних засобів; введення їх в експлуатацію; переміщення між підрозділами; передачі іншим організаціям
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів	Оформлює прийняття основних засобів після капітального ремонту, реконструкції чи модернізації
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів	Документує ліквідацію основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів	Оформлює вибуття транспортних засобів при повній або частковій ліквідації
ОЗ-5	Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини	Використовується для документування процесів встановлення, запуску та демонтажу орендованої будівельної техніки
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів	Ведеться для детального обліку всіх типів основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток обліку основних засобів	Служить для реєстрації та контролю інвентарних карток
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів	Застосовується для відстеження переміщень основних засобів за групами
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів	Використовується для обліку об'єктів за матеріально відповідальними особами

Продовження таблиці 2.2

1	2	3
ОЗ-14, ОЗ-15, ОЗ-16	Розрахунки амортизації основних засобів	Застосовуються для обчислення амортизації різних типів основних засобів

Джерело: узагальнено на основі [42]

Оприбуткування основних засобів здійснюється комісією, призначеною керівником підприємства. Первинні документи з обліку основних засобів містять такі відомості: назву об'єкта, рік виготовлення, короткий опис, інвентарний номер, початкову вартість, місце експлуатації та інші дані. Дана інформація підтверджується підписами уповноважених осіб та матеріально відповідальної особи, а акти затверджуються керівником підприємства.

ТОВ "Юрія-Фарм" отримує основні засоби з різних джерел, кожне з яких має свої особливості документального оформлення та обліку:

- а) Придбання за грошові кошти.
- б) Створення власними силами.
- в) Отримання як внесок до статутного капіталу.
- г) Безоплатне отримання.
- д) Отримання в результаті обміну на інший актив.
- е) Фінансова оренда (лізинг).

При придбанні основних засобів за грошові кошти ТОВ "Юрія-Фарм" використовує наступні первинні документи:

- Договір купівлі-продажу;
- Рахунок-фактура;
- Видаткова накладна;
- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1);
- Товарно-транспортна накладна (у разі доставки);
- Технічна документація на обладнання;
- Митна декларація (при імпорті обладнання).

У випадку створення основних засобів власними силами (наприклад, монтаж виробничої ліній) документальне оформлення включає:

- Наказ про початок виготовлення обладнання;
- Кошторис витрат;
- Акти виконаних робіт;
- Накладні на відпуск матеріалів;
- Табелі обліку робочого часу;
- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1).

При отриманні основних засобів як внеску до статутного капіталу оформлюються:

- Рішення засновників (акціонерів) про внесення майна до статутного капіталу;
- Акт оцінки майна;
- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1).

У разі безоплатного отримання основних засобів документальне оформлення включає:

- Договір дарування або інший документ, що підтверджує безоплатність передачі;
- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1);

- Документи, що підтверджують справедливу вартість отриманого активу.

При обміні активами оформлюються:

- Договір міни;
- Акти приймання-передачі для обох обмінюваних активів;
- Документи, що підтверджують справедливу вартість обмінюваних активів.

У випадку отримання основних засобів у фінансову оренду документальне оформлення включає:

- Договір фінансової оренди (лізингу);
- Акт приймання-передачі орендованого майна;
- Графік лізингових платежів;
- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1).

Процес документального оформлення надходження основних засобів ну ТОВ "Юрія-Фарм" схематично представлено на рис. 2.2.

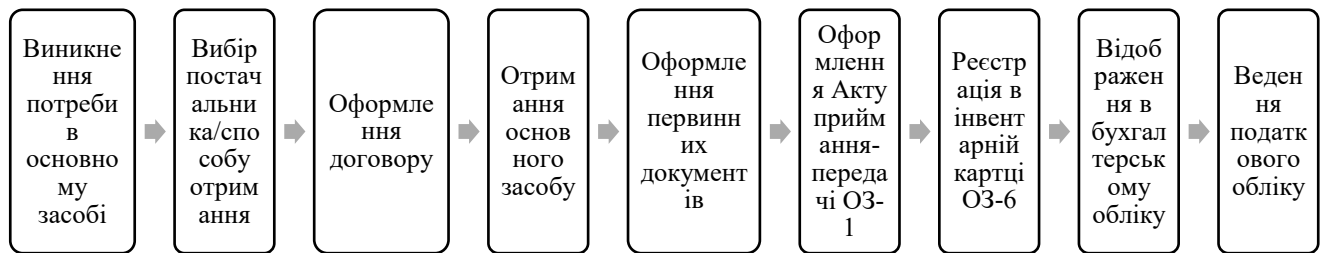

Рисунок 2.2 – Процес документального оформлення надходження основних засобів

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Схема документального оформлення обліку основних засобів приведена на рис. 2.3.

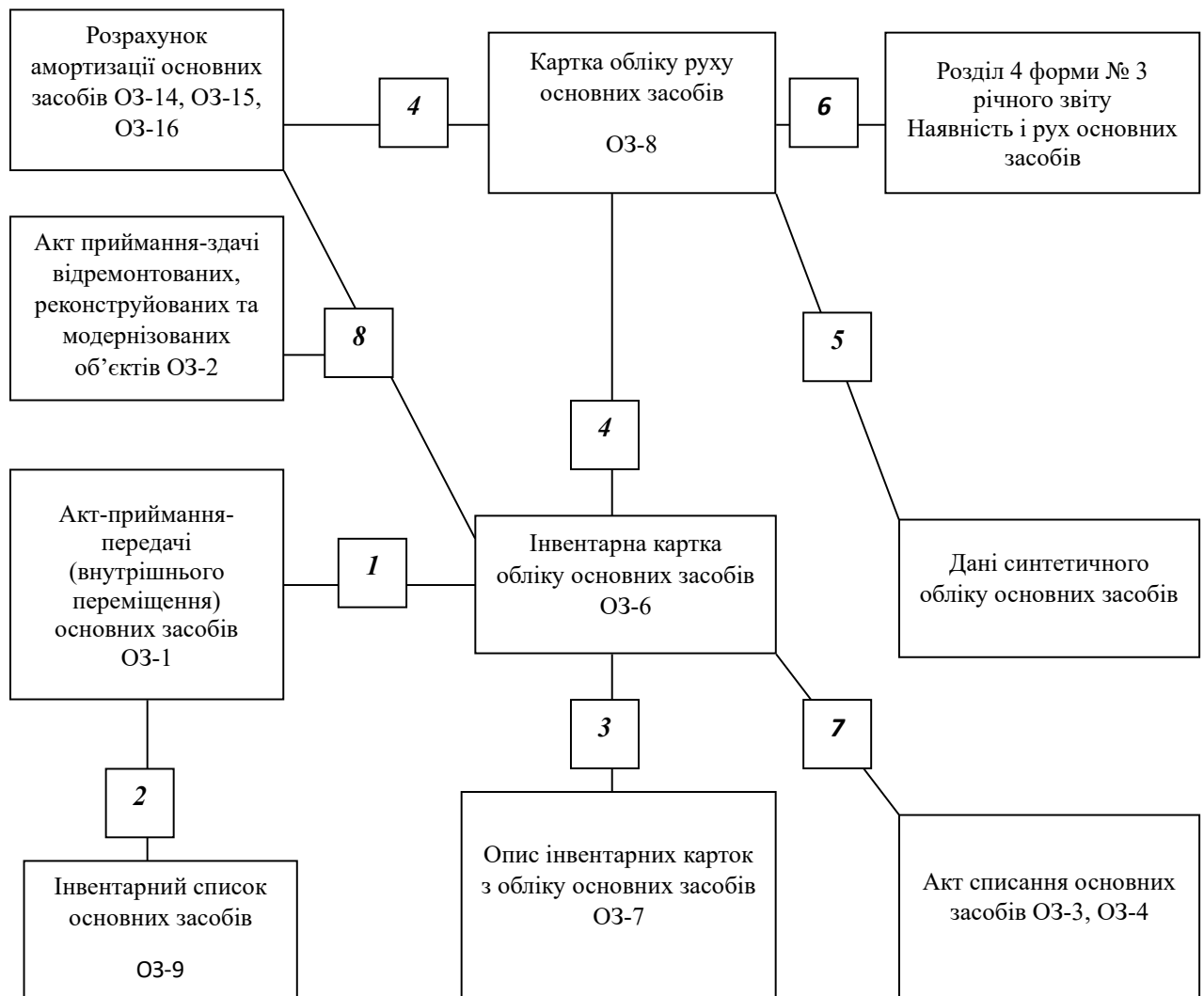

Рисунок 2.3 – Схема документального оформлення обліку основних засобів

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Облік надходження основних засобів на ТОВ "Юрія-Фарм" здійснюється відповідно до НП(С)БО 7 "Основні засоби" та облікової політики підприємства.

При надходженні основних засобів за різними джерелами їх облік має певні особливості. Зокрема, при придбанні основних засобів за грошові кошти первісна вартість визначається відповідно до правил, встановлених у параграфі 1.3. До неї включаються витрати на придбання, транспортування, монтаж і введення в експлуатацію активу.

Першочергово сума витрат, пов'язаних із придбанням основних засобів, обліковується на рахунку 152 "Придбання (виготовлення) основних засобів". Після введення об'єкта в експлуатацію сума переводиться на рахунок основних засобів.

Таблиця 2.3 – Відображення в обліку операції з придбання основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображено вартість придбаного основного засобу у вітчизняного постачальника	152	631
2	Відображено ПДВ у вартості придбання	641	631
3	Відображено витрати на доставку основного засобу	152	631
4	Відображено ПДВ у вартості послуги з доставки	641	631
5	Відображено витрати на монтаж та налагодження основного засобу	152	631
6	Відображено ПДВ у вартості послуг з монтажу та налагодження	641	631
7	Введено в експлуатацію основний засіб	10	152

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

При створенні основних засобів власними силами їх первісна вартість формується за правилами, розкритими в параграфі 1.3 та попередньо відображається на рахунку 151 «Капітальне будівництво».

Бухгалтерський облік створення основних засобів власними силами наведено у табл. 2.4.

При отриманні основних засобів як внеску до статутного капіталу їх первісна вартість визначається за погодженою засновниками (учасниками) підприємства справедливою вартістю і відображається за правилами, наданими в табл. 2.5.

Таблиця 2.4 – Відображення в обліку операцій зі створення основних засобів власними силами підприємства

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображення прямих та загальновиробничих витрат на створення основного засобу	151	20, 22, 661, 651, 91
2	Введення в експлуатацію створеного основного засобу	10	151

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Таблиця 2.5 – Відображення в обліку операцій щодо внеску основних засобів до статутного капіталу підприємства

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображення заборгованості учасника за внеском до статутного капіталу	46	40
2	Отримання основного засобу як внеску до статутного капіталу	10	46

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

При безоплатному отриманні первісна вартість основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання і обліковується за правилами наданими в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Відображення в обліку операцій щодо безоплатного надходження основних засобів на підприємство

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображення вартості безоплатно отриманого основного засобу	10	424

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4
2	Визнання доходу в сумі нарахованої амортизації (щомісячно)	424	745

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

При обміні основного засобу на подібний актив первісна вартість отриманого основного засобу встановлюється на рівні залишкової вартості переданого активу. Подібний обмін не спричиняє виникнення прибутків чи збитків, оскільки передбачається, що економічні вигоди від переданого та отриманого активів є рівноцінними. У разі обміну основного засобу на неподібний актив первісна вартість отриманого активу визначається як справедлива вартість переданого активу, скоригована на суму: грошових коштів, що були передані; грошових коштів, що були отримані.

При отриманні основного засобу у фінансову оренду його первісна вартість визначається за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Відображення в обліку операцій щодо отримання основних засобів на умовах фінансової оренди

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображення вартості отриманого у фінансову оренду основного засобу	10	531
2	Відображення сплати частини вартості основного засобу	531	611
3	Нарахування відсотків за користування об'єктом фінансової оренди	952	684

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

ТОВ "Юрія-Фарм" як фармацевтичне підприємство має справу зі специфічними видами основних засобів, облік надходження яких має певні особливості.

Зокрема при надходженні лабораторного обладнання особливу увагу слід приділяти:

- документації, що підтверджує відповідність обладнання вимогам GMP (належної виробничої практики);

- витратам на валідацію обладнання, які включаються до його первісної вартості.

При створенні чистих приміщень до їх первісної вартості включаються:

- витрати на спеціальні системи вентиляції та кондиціонування;

- витрати на спеціальні покриття стін, стелі та підлоги;

- витрати на системи контролю параметрів мікроклімату.

При надходженні технологічних ліній слід враховувати:

- витрати на отримання дозволів та сертифікатів відповідності;

- витрати на інтеграцію лінії в існуючу виробничу систему;

- витрати на навчання персоналу роботі з новим обладнанням.

Отже, документальне оформлення та облік надходження основних засобів є важливим аспектом діяльності ТОВ «Юрія-Фарм». Правильна організація цього процесу забезпечує достовірність фінансової звітності, оптимізацію оподаткування та ефективне управління активами підприємства.

2.3 Документальне оформлення та облік вибуття основних засобів

У процесі господарської діяльності ТОВ "Юрія-Фарм" виникає необхідність вибуття основних засобів з різних причин, що може бути пов'язано з їх фізичним або моральним зносом, недоцільністю подальшої експлуатації, реалізацією або безоплатною передачею іншим суб'єктам господарювання. Документальне оформлення та облік вибуття основних засобів є важливим аспектом діяльності підприємства, що забезпечує достовірність фінансової звітності та ефективне управління активами.

Процес вибуття основних засобів у ТОВ "Юрія-Фарм" регламентується низкою нормативно-правових актів, зокрема Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку основних засобів, затвердженими наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561, та внутрішніми положеннями підприємства [33].

Для прийняття рішення щодо вибуття основного засобу створюється спеціальна комісія. До її складу, як правило, входять:

- головний інженер або заступник керівника підприємства (голова комісії);
- керівники структурних підрозділів, до яких належить основний засіб;
- головний бухгалтер або його заступник;
- особи, відповідальні за збереження та експлуатацію основних засобів;
- працівники бухгалтерської служби, які забезпечують правильність оформлення документів.

Комісія проводить огляд основного засобу, що підлягає вибуттю, для визначення його: технічного стану – оцінка можливості подальшого використання активу; причин вибуття – моральне або фізичне зношення, недоцільність ремонту, продаж, безоплатна передача тощо.

Результати роботи комісії оформлюються відповідним актом. Акт містить: опис об'єкта основного засобу; технічний стан на момент огляду; причини та обґрунтування вибуття; рекомендації щодо подальших дій (списання, продаж, передача тощо).

Остаточне рішення щодо вибуття основного засобу приймається керівництвом підприємства на підставі рекомендацій комісії.

Залежно від причини вибуття основного засобу, у ТОВ "Юрія-Фарм" використовуються різні форми первинних документів:

- а) При ліквідації основного засобу:
 - Акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3) - для всіх основних засобів, крім автотранспортних;

- Акт на списання автотransпортних засобів (форма ОЗ-4) - для автотransпортних засобів.

б) При продажу або безоплатній передачі:

- Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1).

Розглянемо детальніше структуру та порядок заповнення цих документів.

Акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3) складається у двох примірниках комісією, призначеною керівником підприємства. Перший примірник акта передається до бухгалтерії, другий залишається у особи, відповідальної за збереження основних засобів, та є підставою для здачі на склад матеріальних цінностей і металобрухту, що залишились в результаті ліквідації.

Акт містить наступну інформацію:

- назва об'єкта, що списується;
- інвентарний та заводський номери;
- дата введення в експлуатацію;
- первісна (переоцінена) вартість;
- сума нарахованого зносу;
- кількість проведених капітальних ремонтів;
- причини вибуття;
- витрати на ліквідацію;
- вартість матеріальних цінностей, отриманих від ліквідації.

Акт на списання автотransпортних засобів (форма ОЗ-4) має аналогічну структуру, але містить додаткову інформацію, специфічну для транспортних засобів:

- технічні характеристики об'єкта (тип, вантажопідйомність, об'єм двигуна);
- пробіг;
- технічний стан агрегатів та деталей.

Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1) використовується при продажу або безоплатній передачі основних засобів. Він складається у двох примірниках (для підприємства, що передає, та для підприємства, що приймає об'єкт) та містить інформацію про: назву об'єкта;

інвентарний номер; коротку характеристику об'єкта; первісну (переоцінену) вартість; суму нарахованого зносу; рік випуску; дату введення в експлуатацію.

Враховуючи специфіку діяльності ТОВ "Юрія-Фарм" як фармацевтичного підприємства, процес вибуття основних засобів має певні особливості.

Можемо відзначити підвищені вимоги до документального оформлення вибуття специфічного обладнання, що використовується у виробництві лікарських засобів, що пов'язано з необхідністю дотримання вимог GMP (Good Manufacturing Practice) та інших галузевих стандартів.

Необхідність врахування екологічних аспектів при ліквідації основних засобів, особливо тих, що використовувались у виробничому процесі та могли контактувати з хімічними речовинами.

Для ефективного управління процесом вибуття основних засобів у ТОВ "Юрія-Фарм" розроблено внутрішнє положення, яке регламентує порядок прийняття рішень про вибуття, склад комісії, особливості документального оформлення та відображення в обліку різних варіантів вибуття основних засобів.

Після оформлення відповідних первинних документів, інформація про вибуття основних засобів відображається у бухгалтерському обліку ТОВ "Юрія-Фарм".

Розглянемо бухгалтерські проводки, які використовуються при різних варіантах вибуття основних засобів на ТОВ "Юрія-Фарм" у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Відображення в обліку операцій з вибуття основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1		2	3
<i>Ліквідація основного засобу</i>			
	Списання суми нарахованого зносу	131	10
	Списання залишкової вартості	976	10
	Відображення витрат на ліквідацію (нарахована заробітна плата та ЄСВ на заробітну плату робітників, що здійснювали демонтаж основного засобу)	976	66 та 65
	Відображено дохід від ліквідації основного засобу в сумі оприбуткованих матеріальних цінностей, що утворилися в	20	746

Продовження таблиці 2.8

1	2	3
результаті демонтажу (дорогоцінні метали, запасні частини, металобрухт)		
<i>Продаж основного засобу</i>		
Списання суми нарахованого зносу	131	10
Списання залишкової вартості	286	10
Відображення доходу від реалізації	377	712
Нарахування податкових зобов'язань з ПДВ	712	641
Списання собівартості реалізованого об'єкта	943	286
<i>Безоплатна передача основного засобу</i>		
Списання суми нарахованого зносу	131	10
Списання залишкової вартості	976	10
Нарахування податкових зобов'язань з ПДВ	976	641

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Виробниче обладнання є визначальним активом для фармацевтичного підприємства. При його вибутті необхідно враховувати наступне:

- оцінка можливості повторного використання окремих вузлів та агрегатів;
- дотримання вимог GMP щодо утилізації обладнання, яке використовувалося у виробництві лікарських засобів;
- аналіз впливу вибуття обладнання на виробничі потужності підприємства та необхідність його заміни.

Визначальним нюансом обліку вибуття основних засобів у ТОВ "Юрія-Фарм" є правильне відображення таких операцій у податковому обліку. Відповідно до положень Податкового кодексу України, операції вибуття основних засобів мають специфічні особливості, які необхідно враховувати (рис. 2.4).

Організація належного документального супроводу та обліку вибуття основних засобів є ключовим елементом системи управління активами підприємства.

1. При ліквідації основних засобів:

- Залишкова вартість об'єкта включається до витрат платника податку.
- Сума перевищення доходів від реалізації або іншого використання компонентів основних засобів над балансовою вартістю відповідних компонентів включається до доходів платника податку.

2. При продажу основних засобів:

- Фінансовий результат визначається як різниця між ціною продажу та залишковою вартістю об'єкта.
- На суму операції нараховується ПДВ (крім випадків застосування пільг).

3. При безоплатній передачі:

- Операція розглядається як постачання товарів та підлягає оподаткуванню ПДВ.
- База оподаткування визначається відповідно до звичайних цін, але не нижче балансової вартості об'єкта.

Рисунок 2.4 – Особливості операцій з вибуття основних засобів в податковому обліку

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Такий підхід сприяє забезпеченню достовірності фінансової звітності, мінімізації податкових ризиків, пов'язаних із цими операціями, а також підвищенню ефективності управлінських рішень у процесі оновлення матеріально-технічної бази підприємства.

2.4 Облік амортизації основних засобів

Амортизація основних засобів є важливим аспектом бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту ТОВ "Юрія-Фарм". Амортизація – це процес систематичного розподілу вартості основних засобів протягом строку їх корисного використання, що дозволяє відобразити зношення активів та включити їх вартість у витрати підприємства.

Облік амортизації основних засобів у ТОВ "Юрія-Фарм" здійснюється відповідно до вимог національних та міжнародних стандартів бухгалтерського

обліку, зокрема НП(С)БО 7 "Основні засоби" [33] та МСБО 16 "Основні засоби" [25]. Розглянемо особливості обліку амортизації на підприємстві.

У ТОВ "Юрія-Фарм" амортизації підлягають усі основні засоби, крім землі та незавершених капітальних інвестицій. Об'єкти основних засобів підприємства можна розділити на наступні групи:

- а) будівлі та споруди (виробничі цехи, склади, адміністративні будівлі);
- б) машини та обладнання (фармацевтичне обладнання, пакувальні лінії);
- в) транспортні засоби (вантажні автомобілі, легкові автомобілі);
- г) інструменти, прилади та інвентар;
- д) інші основні засоби.

Для кожного об'єкта основних засобів ТОВ "Юрія-Фарм" встановлює строк корисного використання з урахуванням:

- очікуваного терміну використання об'єкта підприємством;
- очікуваного фізичного та морального зносу;
- правових або інших обмежень щодо строків використання об'єкта;
- інших факторів.

У сучасній системі бухгалтерського обліку амортизація основних засобів посідає важливе місце як елемент формування достовірної інформації про фінансовий стан підприємства та відтворення його виробничого потенціалу. На основі проведеного дослідження встановлено, що методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про амортизацію основних засобів регламентуються НП(С)БО 7 "Основні засоби" та Податковим кодексом України.

Відповідно до міжнародної практики, що регламентується МСБО 16 "Основні засоби", амортизація визначається як систематичний розподіл вартості активу, що амортизується, протягом строку його корисної експлуатації. При цьому важливо зазначити, що міжнародні стандарти не встановлюють жорстких вимог щодо методів амортизації, надаючи підприємствам можливість самостійного вибору найбільш доцільного методу.

Згідно з Податковим кодексом України (стаття 138), встановлено мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів, які представлено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів згідно з ПКУ

Група основних засобів	Мінімальний строк корисного використання (років)
Земельні ділянки	-
Капітальні витрати на поліпшення земель	15
Будівлі	20
Споруди	15
Машини та обладнання	5
Транспортні засоби	5
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4

Джерело: створено на основі [32]

Важливо зазначити, що відповідно до п. 138.3.3 ПКУ, нарахування амортизації здійснюється помісячно, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію.

Виходячи з нормативних термінів експлуатації окремих груп основних засобів, у табл. 2.10 представлено рекомендовані терміни корисного використання та методи нарахування амортизації для окремих видів основних засобів у ТОВ "Юрія-Фарм".

Таблиця 2.10 – Рекомендовані методи амортизації та терміни експлуатації для окремих груп основних засобів ТОВ "Юрія-Фарм"

Група основних засобів	Рекомендований метод амортизації	Термін експлуатації, роки	Обґрунтування
1	2	3	4
Будівлі та споруди	Прямолінійний метод	20-30	Забезпечує рівномірне списання вартості протягом тривалого терміну експлуатації

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4
Машини та обладнання	Метод прискореного зменшення залишкової вартості	5-10	Враховує більш інтенсивне використання обладнання в перші роки експлуатації
Транспортні засоби	Метод зменшення залишкової вартості	5-7	Відображає більш швидке зношення в перші роки експлуатації
Лабораторне обладнання	Прямолінійний метод	5	Забезпечує стабільні витрати на амортизацію для прогнозування собівартості досліджень
Офісне обладнання та меблі	Прямолінійний метод	3-5	Простий у застосуванні та відповідає характеру використання цих активів
Виробниче обладнання зі змінним навантаженням	Виробничий метод	2-4	Дозволяє прив'язати амортизацію до фактичного обсягу виробництва

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

В результаті проведеного аналізу встановлено, що національна система бухгалтерського обліку відповідно до НП(С)БО 7 "Основні засоби" дозволяє застосовувати п'ять методів нарахування амортизації, кожен із яких відзначається специфічними характеристиками та призначений для певних умов використання основних засобів. Прямолінійний метод вирізняється рівномірним розподілом амортизаційної вартості об'єкта основних засобів протягом усього строку його корисного використання. Метод передбачає стабільні амортизаційні витрати протягом кожного звітного періоду. Формула для розрахунку амортизації за даним методом має наступний вигляд:

$$\text{Річна сума амортизації} = \frac{(\text{первісна вартість} - \text{ліквідаційна вартість})}{\text{Термін корисного використання}} \quad (2.1)$$

Обґрунтованість застосування даного методу підтверджується його простотою та зрозумілістю, що особливо актуально для об'єктів, знос яких відбувається рівномірно протягом всього періоду експлуатації.

Метод зменшення залишкової вартості. При застосуванні даного методу річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року та річної норми амортизації:

$$\text{Річна норма амортизації} = \sqrt[n]{\frac{\text{ліквідаційна вартість}}{\text{первісна вартість}}} \quad (2.2)$$

де n – кількість років корисного використання об'єкта.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості. Особливістю даного методу є застосування подвійної норми амортизації, яка розраховується за формулою:

$$\begin{aligned} \text{Річна сума амортизації} &= \text{Залишкова вартість на початок звітного року} \\ &\times \text{Річна норма амортизації} \times 2 \end{aligned} \quad (2.3)$$

Кумулятивний метод. При застосуванні даного методу річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується, та кумулятивного коефіцієнта:

$$\begin{aligned} \text{Кумулятивний коефіцієнт} &= \\ &= \frac{\text{Кількість років, що залишаються до кінця строку корисного використання}}{\text{Сума числа років корисного використання}} \end{aligned} \quad (2.4)$$

Виробничий метод. Даний метод базується на фактичному використанні об'єкта, що робить його особливо ефективним для активів, знос яких безпосередньо залежить від інтенсивності експлуатації:

$$\begin{aligned} \text{Місячна сума амортизації} &= \\ &= \text{Фактичний місячний обсяг продукції} \times \frac{(\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість})}{\text{Загальний розрахунковий обсяг продукції}} \end{aligned} \quad (2.5)$$

Традиційно ТОВ "Юрія-Фарм" використовує прямолінійний метод нарахування амортизації для усіх своїх основних засобів. Натомість ми пропонуємо розглянути методи амортизації залежно від виду основних засобів та очікуваного способу отримання економічних вигод від їх використання.

Для прикладу здійснимо розрахунок амортизації виробничого обладнання вартістю 1 000 000 грн зі строком корисного використання 10 років, що використовується у своїй діяльності ТОВ "Юрія-Фарм".

Ліквідаційна вартість обладнання 100 000 грн.

Загальний запланований обсяг виробництва за 10 років використання обладнання : 1 000 000 одиниць.

Річний випуск продукції за роками: 1-й рік: 150 000 од. 2-й рік: 140 000 од. 3-й рік: 130 000 од. 4-й рік: 120 000 од. 5-й рік: 110 000 од. 6-й рік: 100 000 од. 7-й рік: 90 000 од. 8-й рік: 80 000 од. 9-й рік: 50 000 од. 10-й рік: 30 000 од.

Результати амортизації виробничого обладнання, розрахованої за різними методами, надано в табл.2.11.

Результати розрахунків, представлені в табл. 2.11 демонструють суттєві відмінності у розподілі амортизаційних відрахувань за роками при застосуванні різних методів. Зокрема прямолінійний метод забезпечує рівномірний розподіл амортизаційних відрахувань протягом усього строку експлуатації.

Таблиця 2.11 – Порівняння результатів нарахування амортизації виробничого обладнання за різними методами, грн.

Рік	Прямолінійний метод	Метод зменшення залишкової вартості	Метод прискореного зменшення залишкової вартості	Кумулятивний метод	Виробничий метод
1	90 000	205 012	200 000	163 636	135 000
2	90 000	163 187	160 000	147 273	126 000
3	90 000	129 892	128 000	130 909	117 000
4	90 000	103 394	102 400	114 545	108 000
5	90 000	82 310	81 920	98 182	99 000
6	90 000	65 510	65 536	81 818	90 000
7	90 000	52 132	52 429	65 455	81 000
8	90 000	41 488	41 943	49 091	72 000
9	90 000	33 014	33 554	32 727	45 000
10	90 000	24 061	34 218	16 364	27 000
Разом	900 000	900 000	900 000	900 000	900 000

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Метод зменшення залишкової вартості та метод прискореного зменшення залишкової вартості характеризуються найбільшими сумами амортизації у перші роки експлуатації з поступовим їх зменшенням. Кумулятивний метод також забезпечує прискорену амортизацію, але з більш плавним зменшенням річних сум. Виробничий метод відображає пряму залежність амортизаційних відрахувань від інтенсивності використання обладнання.

На рис. 2.5 графічно представлено динаміку річних сум амортизації за різними методами.

Дослідження міжнародної практики нарахування амортизації, регламентованої МСБО 16 "Основні засоби", виявило ряд суттєвих особливостей.

Міжнародні стандарти не встановлюють вичерпного переліку методів, надаючи підприємствам можливість застосовувати будь-який метод, який найкраще відображає очікувану форму споживання майбутніх економічних вигод.

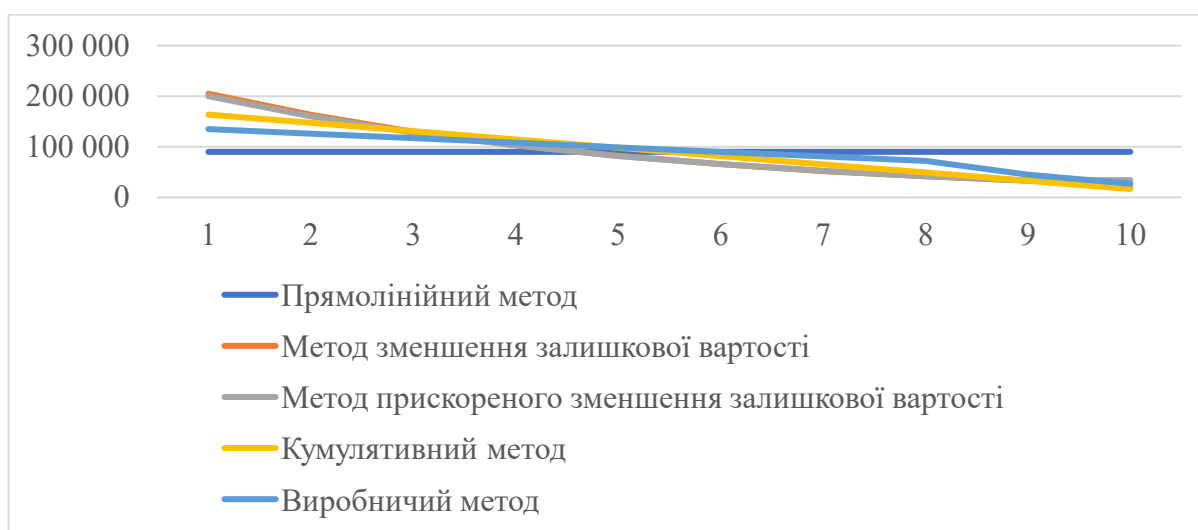

Рисунок 2.5 – Динаміка річних сум амортизації, розрахованої за різними методами
Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

МСБО 16 вимагає щорічного перегляду застосовуваного методу амортизації та його зміни у разі суттєвої зміни очікуваного способу отримання економічних вигод.

Міжнародна практика передбачає можливість окремої амортизації кожного компонента об'єкта основних засобів, якщо такі компоненти мають різні строки корисного використання.

У міжнародній практиці найбільш поширеними є наступні методи:

1. Метод рівномірного нарахування (Straight-line method) - аналогічний прямолінійному методу в українській практиці.

2. Метод зменшення залишку (Declining balance method) передбачає застосування фіксованої ставки до залишкової вартості активу. Формула розрахунку:

$$\text{Річна сума амортизації} = \text{Залишкова вартість} \times \text{Ставка амортизації}$$

3. Метод суми одиниць продукції (Units of production method) базується на очікуваному використанні або продуктивності активу. Особливо ефективний для виробничого обладнання.

4. Метод сум років (Sum-of-the-years'-digits method) аналогічний кумулятивному методу в українській практиці.

Порівняльна характеристика вказаних методів нарахування амортизації згідно МСФЗ надана в табл. 2.12.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що міжнародна практика амортизації характеризується більшою гнучкістю та орієнтацією на економічну сутність операцій, ніж на формальні вимоги.

Таблиця 2.12 – Порівняльна характеристика методів амортизації у міжнародній практиці

Метод амортизації	Переваги	Особливості застосування	Рекомендована сфера використання
1	2	3	4
Зменшення залишку	Прискорене відшкодування вартості	Більші відрахування в перші роки	Технологічне обладнання, комп'ютерна техніка
Рівномірний	Простота розрахунку, передбачуваність	Постійні щорічні відрахування	Будівлі, споруди, офісне обладнання
Суми одиниць продукції	Точне відображення фактичного зносу	Залежить від фактичного використання	Виробниче обладнання, транспортні засоби
Суми років	Прискорене відшкодування математичним обґрунтуванням ³	Складність розрахунків	Активи ³ прогнозованим зменшенням ефективності

Джерело: створено на основі [20]

Це створює передумови для більш достовірного відображення процесу споживання економічних вигод від використання основних засобів у фінансовій звітності підприємств.

Нарахування амортизації здійснюється щомісячно, починаючи з місяця, наступного за місяцем введення об'єкта в експлуатацію. Бухгалтерський облік амортизації ведеться на рахунку 13 "Знос (амортизація) необоротних активів".

Облікове відображення операцій щодо нарахування амортизації надано в табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Відображення в обліку операцій з нарахування амортизації основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нарахування амортизації виробничого обладнання	23	131
2	Нарахування амортизації будівель адміністративного призначення	92	131
3	Нарахування амортизації транспортних засобів, що використовуються для збуту продукції	93	131

Джерело: складено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

ТОВ "Юрія-Фарм" регулярно (не рідше одного разу на рік) переглядає метод амортизації та строк корисного використання основних засобів, що дозволяє забезпечити відповідність нарахованої амортизації реальному зносу активів.

Фактори, що можуть призвести до зміни методу амортизації або строку корисного використання:

- зміни в технології виробництва;
- впровадження нових регуляторних вимог;
- зміни ринкових умов;
- результати переоцінки основних засобів.

Інформація про нараховану амортизацію відображається у різних формах фінансової звітності ТОВ "Юрія-Фарм".

У рядку 1012 "Знос основних засобів" Балансу (Звіту про фінансовий стан) відображається загальна накопичена сума амортизації, яка зменшує балансову

вартість основних засобів. У Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) показується сума амортизаційних витрат, що розподіляються між відповідними статтями витрат, такими як собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати або витрати на збут. У розділі II "Основні засоби" Приміток до річної фінансової звітності представлено деталізовану інформацію про нараховану амортизацію, згруповану за категоріями основних засобів, що дозволяє користувачам фінансової звітності отримати повне уявлення про структуру витрат на амортизацію. З метою оподаткування ТОВ "Юрія-Фарм" застосовує методи та норми амортизації, встановлені Податковим кодексом України. Водночас, різниця між методиками розрахунку амортизації в бухгалтерському та податковому обліку може призводити до виникнення податкових різниць. Такі різниці визнаються як відстрочені податкові активи або зобов'язання, що відображаються у фінансовій звітності відповідно до чинних стандартів бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1 Завдання та джерела аналізу основних засобів

В умовах динамічного розвитку економічних відносин та посилення конкурентної боротьби особливої актуальності набуває питання ефективного управління основними засобами підприємства. Аналіз основних засобів як важливий інструмент управління має базуватися на комплексному підході до вивчення їх стану, руху та ефективності використання.

На основі проведеного дослідження встановлено, що аналіз основних засобів спрямований на вирішення наступних ключових завдань.

1. Оцінка забезпеченості підприємства основними засобами. В рамках даного завдання проводиться аналіз відповідності наявних основних засобів виробничій програмі підприємства, визначається достатність їх кількісного та якісного складу для забезпечення оптимального обсягу виробництва. Особлива увага приділяється визначенню відповідності наявних виробничих потужностей ринковому попиту на продукцію підприємства.

2. Вивчення складу та структури основних засобів. Дане завдання передбачає дослідження розподілу основних засобів за їх функціональним призначенням, аналіз технологічної та вікової структури, оцінку співвідношення активної та пасивної частин основних засобів. Результати такого аналізу дозволяють виявити диспропорції у складі основних засобів та розробити заходи щодо їх оптимізації.

3. Оцінка технічного стану основних засобів. В межах даного завдання проводиться аналіз показників зносу та придатності основних засобів, визначається їх фізичний та моральний знос, оцінюється необхідність проведення ремонтів чи

модернізації. Особлива увага приділяється визначенню критичних точок зносу, які можуть призвести до зниження ефективності виробництва.

4. Аналіз динаміки та інтенсивності оновлення основних засобів. Реалізація даного завдання передбачає дослідження показників надходження та вибуття основних засобів, оцінку темпів їх оновлення та модернізації. При цьому важливим аспектом є визначення оптимального співвідношення між процесами оновлення та вибуття основних засобів.

5. Оцінка ефективності використання основних засобів. Дане завдання є одним з найбільш комплексних та передбачає аналіз показників фондовіддачі, фондомісткості, фондоозброєності, рентабельності основних засобів. Особлива увага приділяється факторному аналізу зміни цих показників та виявленню резервів підвищення ефективності використання основних засобів.

Для проведення якісного аналізу основних засобів необхідна відповідна інформаційна база, яка формується з різних джерел. У таблиці 3.1. систематизовано основні джерела інформації для аналізу основних засобів.

Таблиця 3.1 – Джерела інформації для аналізу основних засобів

Група джерел	Склад документів	Інформаційне наповнення
Первинні документи	Акти приймання-передачі (ф. ОЗ-1), Акти списання (ф. ОЗ-3), Інвентарні картки (ф. ОЗ-6)	Інформація про рух основних засобів, їх первісну вартість, технічні характеристики
Облікові реєстри	Журнал 4, Відомості аналітичного обліку	Дані про наявність та рух основних засобів у розрізі класифікаційних груп
Фінансова звітність	Баланс (ф. №1), Примітки до річної фінансової звітності (ф. №5)	Узагальнена інформація про вартість основних засобів, їх знос, капітальні інвестиції
Статистична звітність	Звіт про наявність і рух основних засобів (ф. №11-ОЗ)	Дані про наявність, рух та склад основних засобів за видами економічної діяльності
Технічна документація	Паспорти обладнання, Специфікації, Технологічні карти	Технічні характеристики обладнання, нормативні показники продуктивності
Планова документація	Бізнес-план, Інвестиційні проекти, Виробнича програма	Планові показники використання основних засобів, потреба в їх оновленні

Джерело: узагальнено автором

Схематично послідовність проведення аналізу основних засобів на підприємстві можна представити на рис. 3.1.

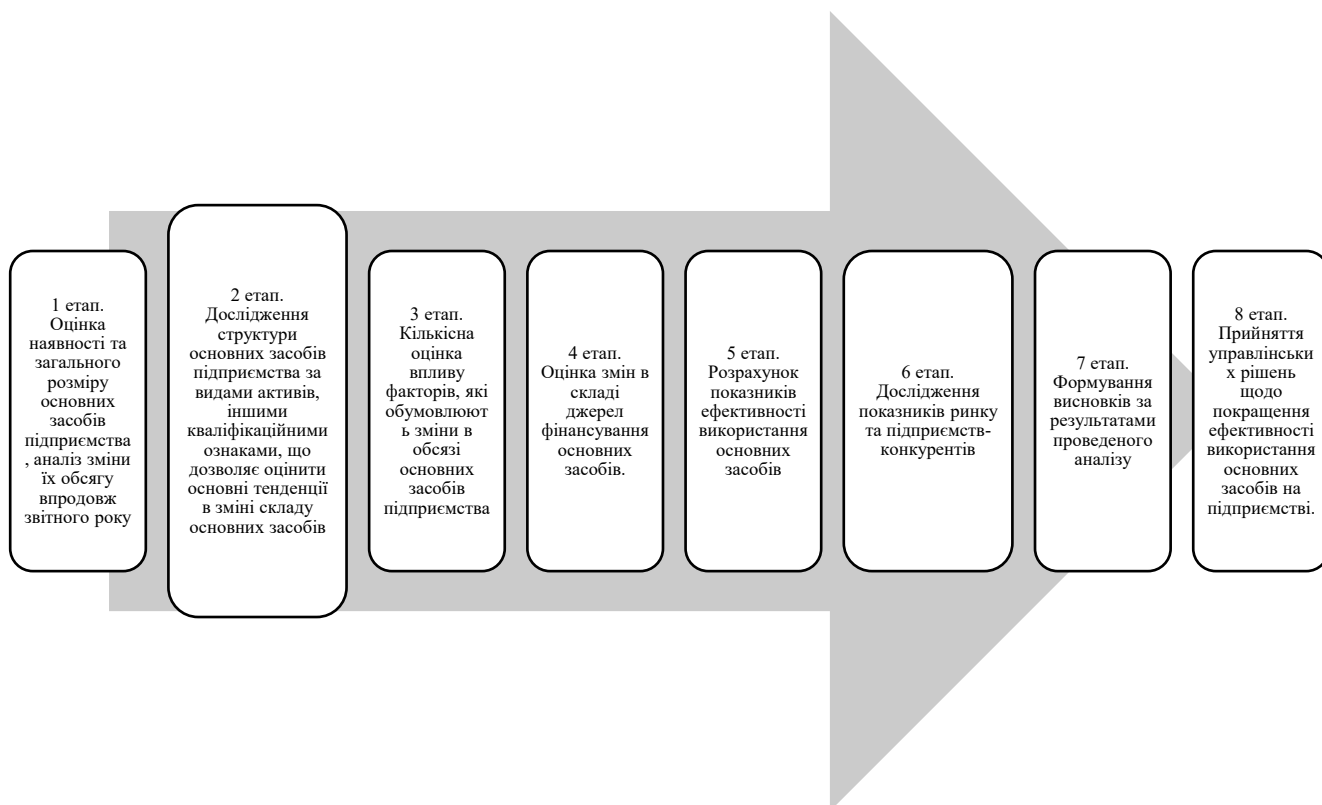

Рисунок 3.1 – Послідовність проведення аналізу основних засобів

Джерело: узагальнено автором

Серед ключових показників, які характеризують ступінь забезпеченості та ефективність використання основних засобів, виділяють такі: фондомісткість, фондівіддача, фондоозброєність, рентабельність основних засобів та амортизаційне навантаження на господарську діяльність.

У табл. 3.2 формалізовано порядок розрахунку цих показників.

Таблиця 3.2 – Показники оцінювання ефективності використання основних засобів

Показник	Формула розрахунку	Значення
1	2	3
Фондомісткість	Вартість ОЗ / чистий дохід від реалізації	Вартість ОЗ на одну гривню продукції
Фондовіддача	Чистий дохід / вартість ОЗ	Сума продукції на одну гривню ОЗ

Продовження таблиці 3.2

1	2	3
Фондоозброєність	Вартість ОЗ / кількість працівників	ОЗ на одного працівника
Рентабельність основних засобів	Чистий фінансовий результат / вартість ОЗ	Ступінь використання ОЗ
Амортизаційне навантаження	Сума амортизації / чистий дохід від реалізації	Рівень амортизації на гривню доходу

Джерело: узагальнено автором

Оскільки наразі не існує обґрунтованих рекомендаційних значень окремих показників ефективності використання основних засобів, рекомендується порівнювати отримані результати з галузевими та конкурентними даними для аналізу ефективності використання основних засобів на даному підприємстві. Такий порівняльний аналіз допоможе зрозуміти становище підприємства на ринку та його конкурентоспроможність.

3.2 Аналіз стану та структури основних засобів

Як було зазначено в параграфі 3.1 першим кроком оцінювання ефективності використання основних засобів будь якого суб'єкта господарювання є дослідження їх складу та структури. Тому скористаємося даними аналітичного обліку ТОВ «Юрія-Фарм» та проведемо структурно-динамічний аналіз основних засобів за 2021-2023 роки. Результати аналізу представимо в табл. 3.3.

Отримані дані свідчать про наявність суттєвих змін у складі основних засобів досліджуваного підприємства. Зокрема із року в рік спостерігається загальна тенденція до зменшення їх вартості. Наприклад загальна вартість основних засобів на кінець 2023 року становила 610975 тис. грн., що на 125636 тис. грн. (або на 17,06%) менше порівняно з 2021 роком. Дана динаміка свідчить про певні

проблеми з оновленням матеріально-технічної бази підприємства або про оптимізацію використання наявних виробничих потужностей.

Таблиця 3.3 – Структурно-динамічний аналіз основних засобів ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки (чиста балансова вартість)

Основні засоби	На 31.12.2021 р.		На 31.12.2022 р.		На 31.12.2023 р.		Відхилення	
	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Будинки та споруди	195815	26,58	204068	31,13	210389	34,43	14574	7,44
Машини та обладнання	479206	65,06	401851	61,29	360717	59,04	-118489	-24,73
Інструменти, прилади та інвентар	20049	2,72	17701	2,70	12701	2,08	-7348	-36,65
Транспортні засоби	13189	1,79	8383	1,28	8278	1,35	-4911	-37,24
Інші основні засоби	28352	3,85	23619	3,60	18890	3,09	-9462	-33,37
Разом	736611	100,00	655622	100,00	610975	100,00	-125636	-17,06

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Найбільшу питому вагу в структурі основних засобів протягом досліджуваного періоду займають машини та обладнання. Проте їх частка демонструє тенденцію до зниження: якщо у 2021 році вона становила 65,06%, то у 2023 році скоротилася до 59,04%. У абсолютному вираженні вартість машин та обладнання зменшилась на 118489 тис. грн. (або на 24,73%), що може свідчити про недостатнє оновлення виробничого обладнання та потенційне технологічне відставання.

Натомість спостерігається зростання частки будівель та споруд у загальній структурі основних засобів: з 26,58% у 2021 році до 34,43% у 2023 році. У абсолютному вираженні приріст склав 14574 тис. грн. (або 7,44%). Таке зростання може бути пов'язане як з переоцінкою вартості нерухомого майна, так і з введенням в експлуатацію нових виробничих приміщень.

Суттєве зменшення спостерігається у групі транспортних засобів – на 4911 тис. грн. (або 37,24%) та інструментів, приладів та інвентарю – на 7348 тис. грн. (або 36,65%). Частка цих категорій у загальній структурі основних засобів є незначною та коливається в межах 1,28-2,72%.

Категорія інших основних засобів також демонструє тенденцію до зменшення – на 9462 тис. грн. (або 33,37%), а їх питома вага знизилась з 3,85% до 3,09%.

Виявлені структурні зміни в складі основних засобів вказують на необхідність коригування політики управління цими активами, особливо в аспектах оновлення та модернізації. Пріоритетного значення набуває аналіз категорії машин та обладнання, оскільки їх суттєве скорочення може призвести до зниження виробничого потенціалу підприємства в перспективі. Такий підхід дозволить зберегти конкурентоспроможність підприємства та забезпечити стабільність його операційної діяльності.

Результати аналізу структури основних засобів візуалізовано на рис. 3.2.

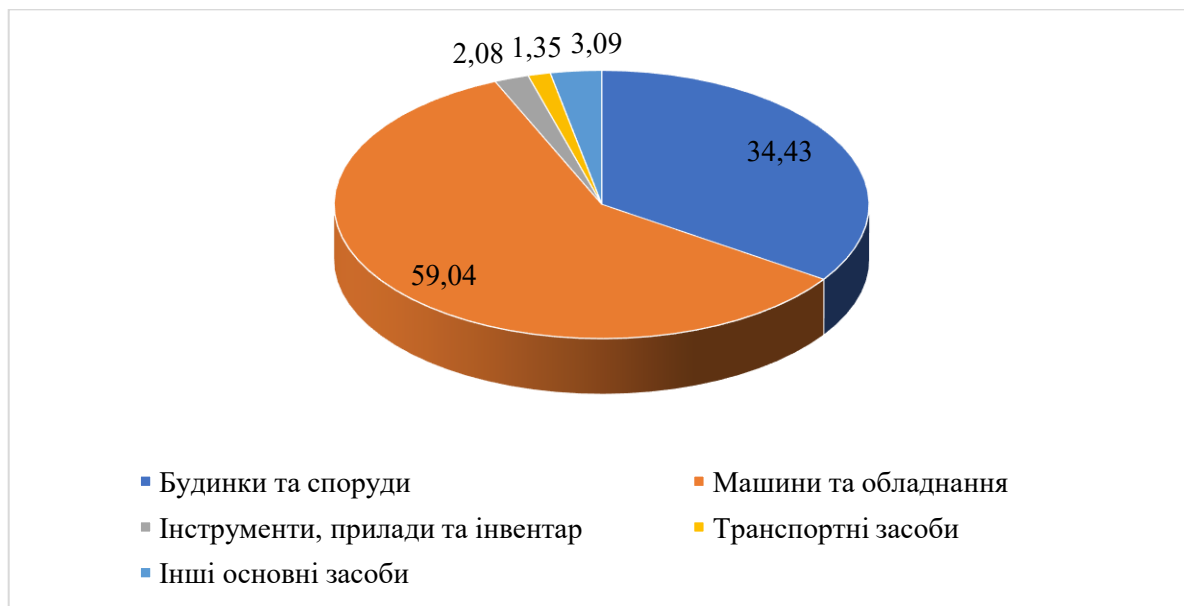

Рисунок 3.2 – Структура необоротних активів (залишкова вартість) на 31.12.2023, %

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Раціональне використання основних засобів сприяє покращанню всіх техніко-економічних показників, зокрема збільшенню обсягу діяльності, зниженню трудомісткості одиниці виконаних робіт або наданих послуг.

Проаналізуємо зміни технічного стану основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки і представимо результати у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Оцінка технічного стану основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки

Показники	2021р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
				Абсолютне	Відносне, %
<i>Вихідні дані</i>					
Вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.	1 359 532	1 579 074	1 637 780	278248	20,47
Вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.	1 579 074	1 637 780	1 719 178	140104	8,87
Вибуло за період, тис. грн.	3032	30023	20457	17425	574,70
Введено за період, тис. грн.	222 574	88 729	101 855	-120719	-54,24
<i>Розрахункові дані</i>					
Коефіцієнт відновлення	14,10	5,42	5,92	-8,17	-57,97
Коефіцієнт вибуття	0,00	0,02	0,01	0,01	460,08
Коефіцієнт зносу	0,65	0,67	0,67	0,02	3,68
Коефіцієнт придатності	0,35	0,33	0,33	-0,02	-6,74
Коефіцієнт заміни	0,01	0,34	0,20	0,19	1374,36
Коефіцієнт розширення парку устаткування	0,99	0,66	0,80	-0,19	-18,98
Середня норма амортизації	8,96	10,54	8,42	-0,54	-6,00

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

В рамках дослідження технічного стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «Юрія-Фарм» було проведено детальний аналіз ключових показників за період 2021-2023 років. Отримані результати дозволяють зробити наступні наукові висновки щодо динаміки та якісних характеристик основних засобів підприємства.

Перш за все, варто відзначити загальну тенденцію до зростання вартості основних засобів підприємства. Так, первісна вартість основних засобів на кінець періоду збільшилась з 1579074 тис. грн. у 2021 році до 1719178 тис. грн. у 2023

році, що становить приріст у 140104 тис. грн. або 8,87%. Це свідчить про розширення матеріально-технічної бази підприємства, хоча темпи такого розширення демонструють уповільнення.

Особливу увагу привертає динаміка показників оновлення основних засобів. Спостерігається суттєве скорочення обсягів введення нових основних засобів: якщо у 2021 році було введено основних засобів на суму 222574 тис. грн., то у 2023 році цей показник становив лише 101855 тис. грн., що відображає зменшення на 120719 тис. грн. або 54,24%. Відповідно, коефіцієнт відновлення знизився з 14,10 у 2021 році до 5,92 у 2023 році, що свідчить про суттєве уповільнення процесів модернізації виробничих потужностей.

Паралельно спостерігається зростання обсягів вибуття основних засобів. У 2021 році вибуло основних засобів на суму 3032 тис. грн., тоді як у 2023 році цей показник склав 20457 тис. грн., демонструючи приріст у 17425 тис. грн. або 574,70%. Коефіцієнт вибуття зріс з 0,00 до 0,01, що хоч і залишається на низькому рівні, але вказує на інтенсифікацію процесів виведення з експлуатації застарілого обладнання.

Аналіз технічного стану основних засобів демонструє певне погіршення. Коефіцієнт зносу збільшився з 0,65 у 2021 році до 0,67 у 2023 році, що свідчить про зростання рівня фізичного та морального зносу основних засобів. Відповідно, коефіцієнт придатності знизився з 0,35 до 0,33, вказуючи на зменшення частки придатних до використання основних засобів у їх загальній вартості.

Суттєвих змін зазнав коефіцієнт заміни, який зріс з 0,01 у 2021 році до 0,20 у 2023 році, що свідчить про активізацію процесів заміни застарілого обладнання. Водночас коефіцієнт розширення парку устаткування знизився з 0,99 до 0,80, вказуючи на уповільнення темпів розширення виробничих потужностей.

Середня норма амортизації демонструє певне зниження - з 8,96% у 2021 році до 8,42% у 2023 році, що може бути пов'язано зі зміною структури основних засобів та застосуванням різних методів нарахування амортизації для різних груп основних засобів.

Результати аналізу технічного стану основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки представлено на рис. 3.3.

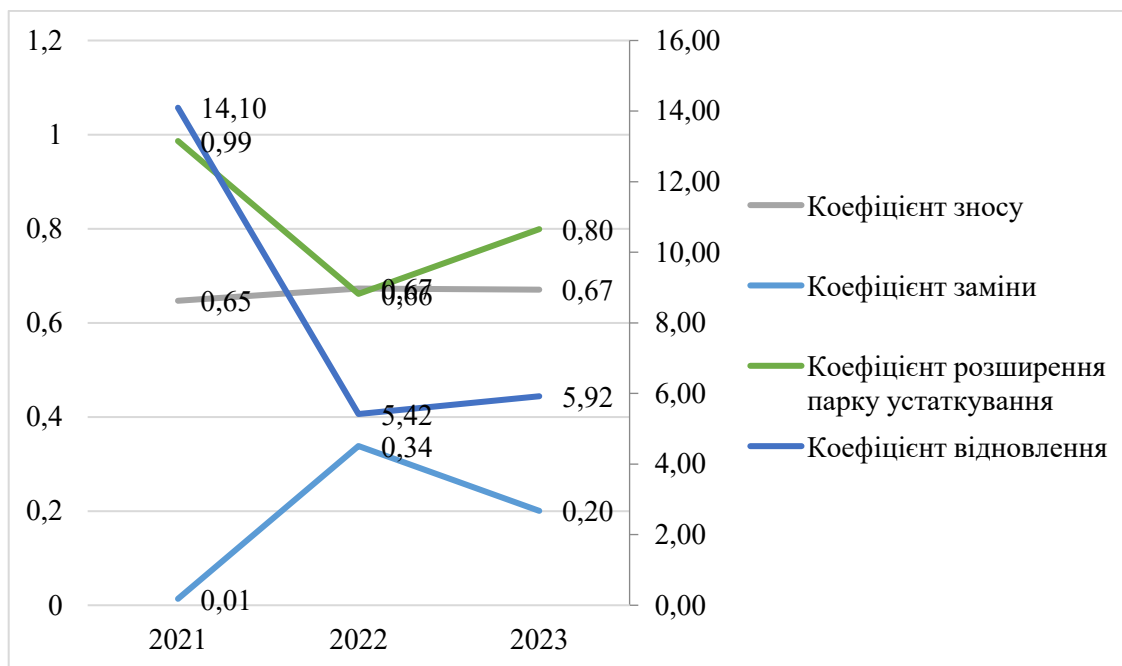

Рисунок 3.3 – Динаміка стану основних засобів за 2021-2023 роки

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Виявлені тенденції свідчать про необхідність перегляду політики управління основними засобами на підприємстві. Високий рівень зносу (67%) та уповільнення темпів оновлення створюють ризики для підтримання належного технічного рівня виробництва. Рекомендується розробити програму модернізації основних засобів з акцентом на впровадження сучасного енергоефективного обладнання та технологій.

3.3 Оцінка ефективності використання основних засобів

Аналіз ефективності використання основних засобів як ключового ресурсу бюджетної установи базується на загальній методиці оцінки використання

ресурсів. Ця методика передбачає розрахунок та аналіз таких показників, як віддача на одиницю ресурсу та ресурсомісткість одиниці продукції.

Для глибокого дослідження стану управління установою та визначення пріоритетних напрямків удосконалення основних засобів доцільно застосовувати як загальні, так і спеціальні показники ефективності їх використання. Забезпечення економії коштів на розвиток основних засобів потребує зростання фондівіддачі, яка є важливим критерієм ефективності. Розрахунок показників ефективності використання основних засобів за окремими групами дозволяє отримати диференційовану оцінку, що сприяє виявленню слабких місць у їх структурі.

Для проведення розрахунків ефективності використання основних засобів, рекомендується використовувати систему показників ефективності використання основних засобів. Розрахувавши коефіцієнти, отримаємо динаміку коефіцієнтів ефективності використання основних засобів за ряд періодів (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Показники ефективності використання основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 року від 2021 року	
				Абсолютне	Відносне, %
Фондовіддача	0,15	0,18	0,13	-0,02	-12,77
Фондомісткість	356,08	353,72	336,27	-19,81	-5,56
Фондоозброєність	15,77	12,00	10,72	-5,06	-32,06
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	6,60	5,49	7,56	0,97	14,64
Рентабельність основних засобів	127,71	104,91	89,90	-37,81	-29,61

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Аналіз показника фондівіддачі демонструє негативну динаміку: значення показника знизилось з 0,15 у 2021 році до 0,13 у 2023 році, що відображає зменшення на 12,77%. Це свідчить про зниження ефективності використання основних засобів з точки зору генерування доходу. Водночас, показник фондомісткості також демонструє тенденцію до зниження - з 356,08 у 2021 році до

336,27 у 2023 році (зменшення на 5,56%), що можна розглядати як позитивний фактор, оскільки це вказує на зменшення потреби у основних засобах для забезпечення виробництва одиниці продукції.

Суттєве занепокоєння викликає динаміка показника фондоозброєності праці, який зменшився з 15,77 у 2021 році до 10,72 у 2023 році, що становить падіння на 32,06%. Така тенденція дає змогу говорити про зниження технічної оснащеності праці робітників підприємства, що потенційно негативно впливає на продуктивність праці та якість продукції.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства демонструє позитивну динаміку, збільшившись з 6,60 у 2021 році до 7,56 у 2023 році (приріст на 14,64%), що свідчить про збільшення частки основних засобів у загальній вартості майна підприємства, що може вказувати на зростання виробничого потенціалу.

Особливу увагу слід звернути на показник рентабельності основних засобів, який демонструє суттєве зниження - з 127,71% у 2021 році до 89,90% у 2023 році (падіння на 29,61%). Власне це є свідченням про зниження ефективності використання основних засобів з точки зору генерування прибутку підприємства. Одним із якісних показників використання основних засобів є коефіцієнт амортизаційної віддачі. Поглиблений аналіз зміни цього показника проведемо за даними табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Динаміка амортизаційної віддачі у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 року від 2021 року	
				Абсолютне	Відносне %
1	2	3	4	5	6
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	4 562 893	3 821 735	4 805 256	242363	5,31
2. Амортизація, тис. грн.	131602	169608	141320	9718	7,38

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4	5	6
3. Коефіцієнт амортизаційної віддачі (1:2)	34,67	22,53	34,00	-0,67	-1,93

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Аналіз амортизаційної політики підприємства, представлений у таблиці 3.6, показує, що при зростанні виручки від реалізації продукції на 5,31% та збільшенні амортизаційних відрахувань на 7,38%, коефіцієнт амортизаційної віддачі демонструє незначне зниження – з 34,67 у 2021 році до 34,00 у 2023 році (зменшення на 1,93%), що свідчить про відносну стабільність ефективності використання амортизаційних відрахувань для генерування доходу підприємства.

Виявлені тенденції вказують на наявність певних проблем в управлінні основними засобами підприємства. Зниження показників фондовіддачі, фондоозброєності та рентабельності основних засобів свідчить про необхідність впровадження заходів щодо підвищення ефективності їх використання.

До узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів відносять фондовіддачу і рентабельності основних засобів, які дозволяють оцінити дві сторони економічної ефективності їх використання – кількісну і якісну. Однак кожен з них може підвищуватися або знижуватися на підприємстві за один і той же проміжок часу. Тому в процесі порівняльної оцінки ефективності використання основних засобів двох і більше підприємств або періодів виникають труднощі, адже окремі підприємства при достатньо високих показниках фондовіддачі мають низькі показники рентабельності і навпаки. Усунути цей недолік дає можливість розрахунок інтегральних показників.

Перший комплексний (інтегральний) показник ефективності використання основних засобів (ФЕ') відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожен гривню витрат, які вкладені в основні засоби. Його визначають шляхом витягнення кореня

квадратного з добутку показників фондівдачі (ФВ) і рентабельності (ФР) за формулою:

$$\Phi E = \sqrt{\Phi B \times \Phi P} \quad (3.1)$$

Дані для аналізу ефективності використання основних засобів наведені в табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Аналіз ефективності використання основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 року від 2021 року	
				Абсолютне	Відносне, %
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	4 562 893	3 821 735	4 805 256	242363	5,31
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	883 538	730 272	571 345	-312193	-35,33
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	691854	696116,5	635548,5	-56305,5	-8,14
4. Середньооблікова чисельність робітників, чол.	1943	1968	1890	-53	-2,73
5. Фондовіддача, грн./грн	6,60	5,49	7,56	0,97	14,64
6. Рентабельність основних засобів, %	127,71	104,91	89,90	-37,81	-29,61
7. Продуктивність праці, тис. грн.	2348,38	1941,94	2542,46	194,09	8,26
8. Рівень ефективності використання основних засобів, %	0,34	0,28	0,40	0,06	17,86
9. Перший інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	0,92	0,76	0,82	-0,09	-10,17
10. Другий інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	0,17	0,13	0,16	0,00	-2,47

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Аналізуючи динаміку основних фінансово-економічних показників, слід відзначити неоднозначні тенденції. При зростанні виручки від реалізації продукції

на 5,31% (з 4562893 тис. грн. до 4805256 тис. грн.) спостерігається суттєве зниження прибутку на 35,33% (з 883538 тис. грн. до 571345 тис. грн.). Така диспропорція свідчить про зростання витрат виробництва та реалізації продукції, що негативно впливає на загальну ефективність діяльності підприємства.

Середньорічна вартість основних засобів демонструє тенденцію до зниження – з 691854 тис. грн. у 2021 році до 635548,5 тис. грн. у 2023 році (зменшення на 8,14%). Паралельно спостерігається незначне скорочення середньооблікової чисельності робітників на 2,73% (з 1943 до 1890 осіб), що може свідчити про оптимізацію виробничих процесів.

Позитивною тенденцією є зростання показника фондівдачі з 6,60 до 7,56 (приріст на 14,64%), що вказує на підвищення ефективності використання основних засобів з точки зору генерування доходу. Проте, показник рентабельності основних засобів демонструє суттєве зниження – з 127,71% до 89,90% (падіння на 29,61%), що свідчить про зниження ефективності використання основних засобів з точки зору генерування прибутку.

Важливим позитивним фактором є зростання продуктивності праці на 8,26% (з 2348,38 тис. грн. до 2542,46 тис. грн.), що свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства.

Рівень ефективності використання основних засобів демонструє позитивну динаміку, збільшившись з 0,34% до 0,40% (приріст на 17,86%). Проте, інтегральні показники ефективності використання основних засобів показують негативну тенденцію. Перший інтегральний показник знизився на 10,17% (з 0,92 до 0,82), а другий – на 2,47% (з 0,17 до 0,16), що є свідченням загального зниження ефективності використання основних засобів підприємства.

Аналіз фондівдачі проводиться в 2 напрямках: вивчення і вимірювання впливу окремих факторів на фондівдачу; виявлення впливу фондівдачі на об'єм виробництва.

На рівень фондівдачі впливають різні фактори, пов'язані як зі зміною обсягу виготовленої продукції, так і з ефективністю використання виробничих основних

засобів, особливо активної їх частини. Для аналізу впливу факторів використаємо дані табл. 3.8.

Згідно з даними табл. 3.8 виручка від реалізації продукції демонструє позитивну динаміку, збільшившись з 4 562 893 тис. грн. у 2021 році до 4 805 256 тис. грн. у 2023 році, що становить приріст на 82,13%. Водночас середньорічна вартість основних засобів має тенденцію до зменшення – з 691 854 тис. грн. до 635 548,5 тис. грн., що відображає скорочення на 8,49%. Особливу увагу варто приділити показнику фондівдачі, який демонструє ефективність використання основних засобів. У 2023 році цей показник досяг 7,56 грн./грн., що на 1,52 грн./грн. більше порівняно з 2021 роком, демонструючи значне підвищення ефективності використання основних засобів на 99,03%.

Таблиця 3.8 – Розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 року від 2021 року	
				Абсолютне	Відносне, %
1	2	3	4	5	6
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	4 562 893	3 821 735	4 805 256	4853603	82,13
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	691854	696116,5	635548,5	-327536,5	-8,49
3. Фондовіддача (п1/ п2), грн./грн	6,60	5,49	7,56	1,52	99,03
4. Середньорічна вартість активної частини основних засобів, тис. грн.	499255	459403,5	396485	-102770	-20,58
5. Фондовіддача активної частини основних засобів (п1 / п 4), к	9,14	8,32	12,12	2,98	32,61
6. Питома вага активної частини основних засобів у загальній їх вартості (п 4 / п2 x 100%)	72,16	66,00	62,38	-9,78	-13,55

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Визначальною характеристикою є зміна структури основних засобів підприємства. Спостерігається суттєве зменшення активної частини основних засобів – з 499 255 тис. грн. у 2021 році до 396 485 тис. грн. у 2023 році, що становить скорочення на 20,58%. При цьому фондovіддача активної частини основних засобів зросла з 9,14 до 12,12 грн./грн., демонструючи приріст на 32,61%.

Розрахунок факторів впливу на зміну рівня фондovіддачі у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки виконаємо за допомогою способу ланцюгових підстановок. Результати представимо у табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Розрахунок впливу факторів на фондovіддачу основних засобів у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки

Роки	Питома вага активної частини основних засобів	Зміна питомої ваги активної частини основних засобів	Фондо-віддача активної частини основних засобів	Зміна фондovіддачі активної частини основних засобів	Фондо-віддача	Причини відхилення	Розрахунок
1	2	3	4	5	6	7	8
2021	72,16	-	9,14	-	6,60	-	
2022	66,00	-6,17	8,32	-0,82	5,49	Зміна питомої ваги активної частини основних засобів	-1,11
2023	62,38	-3,61	12,12	3,80	7,56		2,07

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Факторний аналіз виявив, що на зміну фондovіддачі впливали два ключових фактори:

- Зниження питомої ваги активної частини основних засобів з 72,16% до 62,38% негативно вплинуло на загальну ефективність використання основних засобів;

- Підвищення фондovіддачі активної частини основних засобів з 9,14 до 12,12 грн./грн. компенсувало негативний вплив першого фактора.

На приріст продукції впливає як збільшення обладнання та основних засобів у цілому, так і ефективність використання основних засобів (фондовіддача). Важливо окремо визначити вплив кожного з цих факторів. Для цього використаємо метод абсолютних різниць (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 – Розрахунок впливу основних засобів на зміну обсягу виготовленої продукції у ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки

Роки	Абсолютне відхилення середньорічної вартості основних засобів	Фондовіддача базисного періоду	Зміна середньої вартості основних засобів	Абсолютне відхилення фондовіддачі	Середньорічна вартість основних засобів	Зміна фондовіддачі
1	2	3	$4 = 2 \times 3$	5	6	$7 = 5 \times 6$
2021	-	-		-	691854	
2022	4262,5	8,54	36407,87	3,90	696116,5	2716094,13
2023	-60568	12,44	753660,71	4,49	635548,5	2854761,71

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Аналіз впливу змін на обсяг продукції демонструє, що зменшення середньорічної вартості основних засобів на 60 568 тис. грн. у 2023 році при базисній фондовіддачі могло призвести до зменшення виручки на 753 660,71 тис. грн. Проте фактичне підвищення ефективності використання основних засобів дозволило компенсувати це зниження.

Показники ефективності використання основних засобів досить суттєво впливають на показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зокрема, виручку від реалізації продукції, робіт, послуг та фінансовий результат діяльності.

Здійснимо оцінку впливу факторів, пов'язаних з ефективністю використання основних засобів на показники фінансового-господарської діяльності ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки, скориставшись даними основних табл. 3.11.

Результати аналізу, представлені в табл. 3.10, свідчать, про те, що при одночасному зростанні виручки від реалізації у 2023 році порівняно з 2021 роком

на 242 363 тис. грн., відбулося зниження прибутку на 312 193 тис. грн. Це свідчить про зниження рентабельності основних засобів з 127,71% у 2021 році до 89,90% у 2023 році.

Таблиця 3.11 – Вплив факторів, пов'язаних з ефективністю використання основних засобів на показники фінансового-господарської діяльності ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021-2023 роки

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 року від 2021 року (+,-)		
				Усього	у т.ч. за рахунок зміни	
					вартості основних засобів	ефективності використання
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	4 562 893	3 821 735	4 805 256	242363,00	-429830,72	672193,72
Прибуток, тис. грн.	883 538	730 272	571 345	-312193	-50617,48	-261575,52
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	691854	696116,5	635548,5	-56305,50	×	×
Фондовіддача, к	6,60	5,49	7,56	0,97	×	×
Рентабельність основних засобів, %	127,71	104,91	89,90	-37,81	×	×

Джерело: створено автором за даними ТОВ «Юрія-Фарм»

Таким чином, проведений аналіз свідчить про наявність як позитивних, так і негативних тенденцій у використанні основних засобів ТОВ «Юрія-Фарм». Підвищення фондовіддачі при одночасному зниженні частки активної частини основних засобів вказує на необхідність оптимізації структури основних засобів для забезпечення сталого розвитку підприємства.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети і завдань кваліфікаційної роботи зробимо наступні висновки.

1. Визначено, що основні засоби є складною економічною категорією, яка має фундаментальне значення для функціонування підприємства. Їхня економічна сутність розкривається через комплексний аналіз визначень, класифікацій, функціональних характеристик і ролі у виробничому процесі.

На основі узагальнення наукових підходів до дефініції основних засобів, їх можемо визначити як матеріальні активи підприємства, що застосовуються у виробничій, адміністративній або соціальній діяльності, мають очікуваний термін корисного використання понад один рік, перевищують встановлену вартісну межу, передбачену законодавством або обліковою політикою підприємства, здатні генерувати економічні вигоди, підлягають амортизації протягом періоду використання та зберігають свою фізичну форму на всіх етапах експлуатації.

2. Узагальнено, що існує різноманіття підходів до класифікації основних засобів, яке ґрунтується на узагальненні думок різних авторів. Зокрема, виділяються такі класифікаційні ознаки, як функціональне призначення, галузева належність, форма власності, а також рівень використання. Ефективне управління основними засобами є неможливим без належної організації обліку та аналізу цих активів, що дозволяє підвищити загальну ефективність діяльності підприємства.

3. Досліджено, що нормативно-правове регулювання обліку основних засобів в Україні є складною багаторівневою системою, яка охоплює аспекти визнання, оцінки, амортизації та облікового відображення у фінансовій звітності. Система постійно вдосконалюється для забезпечення достовірності та актуальності інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень.

Процес облікової оцінки основних засобів є багатофакторним, що вимагає професійного судження та врахування широкого спектру чинників. Така оцінка безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства, результати його

діяльності, а також на якість інформації, що надається користувачам фінансової звітності.

Оцінка основних засобів може здійснюватися за різними видами вартості, залежно від етапу життєвого циклу активів. До основних видів вартості належать: первісна, переоцінена, залишкова (балансова) та ліквідаційна вартість.

4. Практичне дослідження проведено на прикладі ТОВ "Юрія-Фарм". Компанія реалізує чітко визначену облікову політику щодо основних засобів, яка відповідає як національним, так і міжнародним стандартам бухгалтерського обліку. У цій політиці деталізовано основні положення обліку основних засобів, зокрема критерії визнання, методи оцінки, підходи до визначення строку корисного використання та методики нарахування амортизації. Розробка облікової політики враховує положення національних стандартів бухгалтерського обліку, податкові вимоги та особливості діяльності підприємства у фармацевтичному секторі. Особлива увага приділена класифікації основних засобів, методам їх оцінки та переоцінки, вибору методів амортизації, визначенню строків корисного використання, капіталізації витрат на ремонт та покращення, а також обліку зменшення корисності.

Процес документального оформлення та обліку надходження основних засобів на підприємстві ретельно організований та відповідає чинним нормативно-правовим вимогам. ТОВ "Юрія-Фарм" використовує стандартизовані форми первинної документації, а також розробляє власні форми для обліку специфічних операцій. Облік надходження основних засобів здійснюється з використанням відповідних бухгалтерських рахунків, що забезпечує повноту й достовірність інформації.

5. Система документального оформлення та обліку вибуття основних засобів також є налагодженою та регламентується внутрішніми положеннями, дотримуючись законодавчих вимог. Облік вибуття активів проводиться через відповідні бухгалтерські проводки, що дозволяє правильно відобразити фінансові результати від вибуття основних засобів.

Система амортизаційного обліку основних засобів у ТОВ "Юрія-Фарм" є високоефективною та адаптованою до специфіки діяльності компанії. Для нарахування амортизації застосовується прямолінійний метод, що дає змогу точно відображати знос активів у фінансовій звітності. Підприємство періодично переглядає строки корисного використання основних засобів, що сприяє відповідності амортизаційних нарахувань реальному фізичному та моральному зносу активів.

6. В умовах швидкого розвитку фармацевтичної галузі та посилення конкурентної боротьби особливої актуальності набуває питання ефективного управління основними засобами підприємства. Комплексний аналіз цих активів становить базис для прийняття обґрунтованих управлінських рішень стосовно їх використання та модернізації. Слід підкреслити, що точність отриманих результатів аналізу значною мірою залежить від рівня якості інформаційного забезпечення. Таким чином, важливим аспектом стає належна організація обліку основних засобів, своєчасна інвентаризація та коректне відображення операцій із ними у фінансовій звітності.

7. На основі зазначених джерел інформації здійснюється комплексний аналіз основних засобів, що включає оцінку їх структури, динаміки, технічного стану та ефективності використання. Результати аналізу служать основою для розробки заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання основних засобів та обґрунтування інвестиційної політики підприємства.

Аналіз майнового стану ТОВ «ЮріяФарм» за досліджуваний період демонструє ряд структурних змін у складі основних засобів. Проведене дослідження виявляє ключові тенденції та закономірності у динаміці основних показників. Так, за результатами аналізу встановлено, що на кінець 2023 року загальна вартість основних засобів становила 610 975 тис. грн., що означає зменшення на 125 636 тис. грн. (17,06%) порівняно з 2021 роком. Така динаміка може свідчити про певні проблеми у процесах оновлення матеріально-технічної бази підприємства. Протягом досліджуваного періоду основну частку основних засобів становили машини та обладнання, однак їх частка знизилася з 65,06% у 2021

році до 59,04% у 2023 році, що відображає зменшення їх вартості на 118 489 тис. грн. (24,73%). Це може вказувати на недостатні темпи оновлення обладнання. Водночас відбулося зростання частки будівель та споруд із 26,58% до 34,43%, що в абсолютному вираженні становить приріст на 14 574 тис. грн. (7,44%), що, ймовірно, пов'язано з переоцінкою вартості нерухомості або введенням в експлуатацію нових потужностей.

8. Аналіз технічного стану основних засобів виявив негативні тенденції. Коефіцієнт зносу зріс із 0,65 у 2021 році до 0,67 у 2023 році, що вказує на підвищення рівня фізичного та морального зносу основних засобів, а коефіцієнт придатності знизився з 0,35 до 0,33, що свідчить про зменшення частки засобів, придатних до використання. Окрему увагу привертає динаміка показників оновлення основних засобів: обсяги введення нових активів зменшилися з 222 574 тис. грн. у 2021 році до 101 855 тис. грн. у 2023 році (на 54,24%), що відображає уповільнення процесів модернізації. Паралельно обсяги вибуття основних засобів зросли з 3 032 тис. грн. у 2021 році до 20 457 тис. грн. у 2023 році (на 574,70%). Коефіцієнт заміни зріс із 0,01 до 0,20, що свідчить про активізацію заміни застарілого обладнання, водночас коефіцієнт розширення парку устаткування знизився з 0,99 до 0,80, що вказує на зменшення темпів розширення виробничих потужностей.

9. Аналіз основних показників ефективності використання основних засобів виявив неоднозначні тенденції. Так, показник фондovіддачі знизився на 12,77% (з 0,15 до 0,13), що свідчить про погіршення ефективності використання основних засобів. Водночас показник фондомісткості зменшився на 5,56% (з 356,08 до 336,27), що вказує на оптимізацію обсягу основних засобів для виробництва одиниці продукції. Спостерігається суттєве зниження фондоозброєності праці на 32,06% (з 15,77 до 10,72), що може негативно вплинути на продуктивність праці та якість продукції в довгостроковій перспективі.

Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать про наявність системних проблем в управлінні основними засобами ТОВ «Юрія-Фарм». Попри окремі позитивні тенденції, загальна ефективність використання основних засобів

демонструє тенденцію до зниження, що вимагає розробки та впровадження комплексу заходів щодо оптимізації структури основних засобів та підвищення ефективності їх використання. Особливу увагу слід приділити підвищенню фондоозброєності праці та рентабельності основних засобів як ключовим факторам забезпечення сталого розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белоусов А. Переоцінка основних засобів: особливості відображення у бухгалтерському обліку. Науково-практичний журнал «Бухгалтерський облік і аудит». 2022. № 11. С.16–20
2. Брадул О., Буркова Л., Шепелюк В. Податкові аспекти амортизаційної політики підприємства. Вчені записки Університету «КРОК». 2021. № 3(63). С. 61–67. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-63-61-67>.
3. Буркова Л. А., Зволь В. О. Проблемні аспекти обліку основних засобів та напрями їх вирішення. Вчені записки КНЕУ. 2022. № 26 (1). С. 133-140. DOI: 10.33111/vz_kneu.26.22.01.10.068.074.
4. Бутинець Т. А. Основні засоби: точка зору економіста. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. № 2(23). С. 22–36.
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП "Рута", 2009. 912 с.
6. Воронко Р. М., Бойко Р. В., Редченко К. І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. 2022. № 70. С. 13–19.
7. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 09.10.2024).
8. Гречко С. М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2011. № 3(21). С. 23–31.
9. Даниленко О. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів та інвестиційної нерухомості. Аудитор України «Облік і звітність». 2015. № 6(235). С. 34–40.
10. Економіка підприємства: підручник. За заг. ред. С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2001. 528 с.

11. Економіка підприємства: навч. посіб. За ред. О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
12. Задорожний З-М, Муравський В., Костецький Я. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. 2022. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. Том 5 (46). С. 149–160. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3791>
13. Занько Б. М. Віднесення матеріальних активів до складу основних засобів: проблеми податкового законодавства. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018. № 2. С. 45-51. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/522575.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).
14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 09.10.2024).
15. Колісник О. П., Поліщук М. С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. Економіка та суспільство. 2018. № 19. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/191.pdf (дата звернення: 20.09.2024).
16. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 09.10.2024).
17. Крупельницька І. Г. Проблеми списання необоротних активів в умовах воєнного стану. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України. 2022. Частина 2. С. 137-144.
18. Колісник О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Сер.: економіка та управління. 2023. №7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-03/2023-7-09-03>

19. Кушина О. Об'єкти ОЗ викрадено: що робити бухгалтеру. Uteka.ua. 2022. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-hozyajstvennye-operacii-9-obekty-os-poxishheny-chto-delat-buxgalteru>

20. Леонова Ю. О. Особливості обліку основних засобів в умовах дії податкового кодексу України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 16. С. 872-876. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/173.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).

21. Максименко І. Я., Зоря О. П., Березін О. Є. Особливості визначення основних засобів у процесі управління підприємством: бухгалтерський та податковий аспекти. Агросвіт. 2017. № 19-20. С. 47-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2017_19-20_8 (дата звернення: 09.10.2024).

22. Максимова А. В., Бояр Е. М. Бухгалтерський та податковий облік основних засобів в сучасних умовах: головні аспекти та відмінності. Ефективна економіка. 2018. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6125> (дата звернення: 09.10.2024).

23. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03> (дата звернення: 09.10.2024).

24. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13> (дата звернення: 09.10.2024).

25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 09.10.2024).

26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 "Зменшення корисності активів". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_047 (дата звернення: 09.10.2024).

27. Міжнародний стандарт фінансової звітності 17 "Оренда". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_018 (дата звернення: 09.10.2024).

28. Міньковська, А. В., Шаповалов, Є. В., & Іонова, К. О. Облік основних засобів: фінансовий та податковий аспекти. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, 2023. (10). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-03>
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 "Оренда" : наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00> (дата звернення: 09.10.2024).
31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 "Зменшення корисності активів" : наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2004 р. № 817. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05> (дата звернення: 09.10.2024).
32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 "Інвестиційна нерухомість" : наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007 р. № 779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07> (дата звернення: 09.10.2024).
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
34. Неміш Ю. В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. Аграрна економіка. 2012. № 3–4 (Т. 5). С. 181–187.
35. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник. 6-те вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2011. 1042 с.
36. Озерова О. Майно юрособи забрали на потребу оборони: що з обліком та податками. Головбух. 2022. № 10. URL: <https://egolovbuh.mcfr.ua/960396>

37. Петренко А. Я., Попова В. Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. №18. С. 994-1001.
38. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 09.10.2024).
39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV: станом на 01 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 24.09.2024).
40. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Каб. Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419: станом на 02 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.09.2024).
41. Прокопенко В. Компонентний облік ОЗ: бухгалтерсько-податкові особливості. Практика МСФЗ. 2022. № 10. С. 19-25. URL: <https://ibuhgalter.net/material/1398/27478> (дата звернення: 09.10.2024).
42. Пчелинська Г. В. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2462> (дата звернення: 09.10.2024).
43. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 від 02.09.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>. (дата звернення: 09.10.2024).
44. Радіонова Н. Й., Губська Д. В. Особливості обліку та аудиту основних засобів відповідно вимог міжнародних стандартів. Економічний простір. 2019. №146. С. 113-124.
45. Фінансовий облік: навч. посіб. За ред. Л. К. Сук, П. Л. Сук. Київ: Знання, 2012. 647 с.
46. Фрайман А. В., Селіванова Н. М. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. ЕКОНОМІКА: реалії часу. 2022. № 2 (60). С. 68–81.

47. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 09.10.2024).

48. Шкуліпа Л. В. Розвиток бухгалтерського обліку у вимірі міжнародних стандартів фінансової звітності та інноваційних технологій: методологія та практика: монографія. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В., ТПК «Орхідея». 2020. 616 с.

49. Radionova N., Tarasenko I., Khmurova V. Application of two-dimensional matrix for determining strategic positioning of garment companies of Ukraine. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2024. Т. 1, № 54. С. 295-305.

50. Про затвердження типових форм первинного обліку. Наказ № 352 Міністерства статистики України від 29.12.1995 р.

51. Селіванова Н.М., Качанова Н.С. Організаційно-методичні аспекти компонентного обліку основних засобів в умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності. Економіка: реалії часу. 2020. № 1 (47). С. 53-60. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2020/No1/53.pdf>. (дата звернення: 09.10.2024).

52. Шаровська Т.С., Мальченко Г.В. Сучасна проблематика обліку основних засобів. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 3 (20). С. 543-549. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/20_2019/83.pdf. (дата звернення: 09.10.2024).

ДОДАТКИ

Звітність компанії ТОВ «Юрія-Фарм» за 2023 рік

**ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ ТА ЗБИТКИ
ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД**

За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року
(у тисячах українських гривень, якщо не зазначено інше)

	Примітки	2023	2022
Дохід	5	4 805 256	3 821 735
Собівартість	6	(1 890 461)	(1 033 772)
Валовий прибуток		2 914 795	2 187 963
Прибуток/(збиток) від операційної курсової різниці		122 772	315 549
Витрати з продажу та реалізації	8	(1 181 851)	(777 458)
Адміністративні витрати	9	(389 529)	(332 062)
Інші операційні витрати	10	(492 003)	(240 421)
Витрати на дослідження та розробку	11	(201 760)	(169 928)
Інші операційні доходи	7	57 843	64 230
Операційний прибуток		830 267	1 047 873
Дохід від інвестицій		10 899	6 711
Фінансові витрати	12	(136 180)	(150 607)
Прибуток до оподаткування		704 986	905 977
Витрати з податку на прибуток	13	(133 641)	(175 705)
Прибуток за рік		571 345	730 272
Всього сукупний дохід після оподаткування за звітний рік		571 345	730 272

Від імені Компанії:

Деркач Д.І.
Генеральний директор

Мойсеєнко О.А.
Головний бухгалтер

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН

За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

(у тисячах українських гривень, якщо не зазначено інше)

Активи		31.12.2023	31.12.2022
Необоротні активи			
Основні засоби	14	615 475	655 622
Авансовані платежі за основні засоби		63 482	59 188
Активи у формі права користування	15	559 770	485 394
Незавершені капітальні інвестиції	16	328 334	282 822
Нематеріальні активи	17	3 243	6 383
Інвестиції	18	74 842	63 942
Відстрочені податкові активи	19	72 812	84 224
Загальна сума необоротних активів		1 717 958	1 637 575
Оборотні активи			
Запаси	20	798 151	976 233
Торгова та інша дебіторська заборгованість	21	1 186 917	848 869
Аванси видані	22	87 085	69 424
Грошові кошти та їх еквіваленти	24	1 930 457	1 911 419
Інші оборотні активи		22 826	20 627
Загальна сума оборотних активів		4 025 436	3 826 572
Всього активів		5 743 394	5 464 147
Капітал і зобов'язання			
Власний капітал			
Статутний капітал	25	44 100	44 100
Інший додатковий капітал	25	25 613	-
Нерозподілений прибуток		3 354 731	3 449 214
Всього капітал		3 424 444	3 493 314
Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Зобов'язання з фінансової оренди	15	439 474	354 394
Довгострокові кредити	27	-	326 649
Загальна сума довгострокових зобов'язань		439 474	683 043
Поточні зобов'язання і забезпечення			
Торгова та інша кредиторська заборгованість	26	1 378 775	778 485
Резерви та забезпечення	28	342 768	221 344
Короткострокові кредити	27	-	146 066
Короткострокова заборгованість з фінансової оренди	15	105 304	137 823
Заборгованість по нарахованим відсоткам по кредитах		-	2 446
Зобов'язання з податку на прибуток		52 629	1 626
Загальна сума поточних зобов'язань		1 879 476	1 287 790
Всього зобов'язання		2 318 950	1 970 833
Всього капітал і зобов'язання		5 743 394	5 464 147

Від імені Компанії:

Звітність компанії ТОВ «Юрія-Фарм» за 2022 рік

**ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ ТА ЗБИТКИ
ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД**

За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

(у тисячах українських гривень, якщо не зазначено інше)

	Примітки	2022	2021
Дохід	5	3 821 735	4 562 893
Собівартість	6	(1 633 772)	(1 640 216)
Валовий прибуток		2 187 963	2 922 677
Прибуток/(збиток) від операційної курсової різниці		315 549	(69 300)
Витрати з продажу та реалізації	8	(777 458)	(753 167)
Адміністративні витрати	9	(332 062)	(407 629)
Інші операційні витрати	10	(240 421)	(310 922)
Витрати на дослідження та розробку	11	(169 828)	(174 125)
Інші операційні доходи	7	64 230	36 151
Операційний прибуток		1 047 873	1 243 685
Дохід від інвестицій		6 711	4 558
Фінансові витрати	12	(150 607)	(182 881)
Прибуток до оподаткування		905 977	1 065 362
Витрати з податку на прибуток	13	(175 705)	(181 824)
Прибуток за рік		730 272	883 538
Всього сукупний дохід після оподаткування за звітний рік		730 272	883 538

Від імені Компанії:

Деркач Д. І.
Генеральний директорМойсеєнко О. А.
Головний бухгалтер

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН

За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

(у тисячах українських гривень, якщо не зазначено інше)

Активи		31.12.2022	31.12.2021
Необоротні активи			
Основні засоби	14	655 622	736 611
Авансовані платежі за основні засоби	15	59 188	87 167
Активи у формі права користування		485 394	189 573
Незавершені капітальні інвестиції	16	282 822	253 155
Нематеріальні активи	17	6 383	6 173
Інвестиції	18	63 942	55 231
Відстрочені податкові активи	19	84 224	62 291
Загальна сума необоротних активів		1 637 575	1 390 201
Оборотні активи			
Запаси	20	976 233	880 089
Торгова та інша дебіторська заборгованість	21	848 869	821 542
Аванси видані	22	69 424	151 909
Грошові кошти та їх еквіваленти	24	1 911 419	1 403 239
Інші оборотні активи		20 627	22 807
Загальна сума оборотних активів		3 826 572	3 279 586
Всього активів		5 464 147	4 669 787
Капітал і зобов'язання			
Власний капітал			
Статутний капітал	25	44 100	44 100
Нерозподілений прибуток		3 449 214	2 940 097
Всього капітал		3 493 314	2 984 197
Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Зобов'язання з фінансової оренди	15	354 394	79 060
Довгострокові кредити	27	328 649	376 869
Загальна сума довгострокових зобов'язань		683 043	455 949
Поточні зобов'язання і забезпечення			
Торгова та інша кредиторська заборгованість	26	778 485	733 116
Резерви та забезпечення	28	221 344	271 115
Короткострокові кредити	27	146 066	86 970
Короткострокова заборгованість з фінансової оренди	15	137 823	96 187
Зобов'язання по нарахованим відсоткам по кредитах		2 446	1 601
Зобов'язання з податку на прибуток		1 626	40 652
Загальна сума поточних зобов'язань		1 287 790	1 229 641
Всього зобов'язання		1 970 833	1 685 590
Всього капітал і зобов'язання		5 464 147	4 669 787

Від імені Компанії

Деркач Д. І.
Генеральний директор

Мойсеєнко О. А.
Головний бухгалтер

Звітність компанії ТОВ «Юрія-Фарм» за 2021 рік

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН

За рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

(у тисячах українських гривень, якщо не зазначено інше)

			31 грудня 2020 (перераховано, примітка 5)	31 грудня 2019 (перераховано, примітка 5)
	Примітки	31 грудня 2021		
Активи				
Необоротні активи				
Основні засоби	15	736 611	647 097	465 247
Авансовані платежі за основні засоби		87 167	54 587	10 718
Активи у формі права користування	16	189 573	90 090	66 426
Незавершені капітальні інвестиції	17	253 155	212 873	330 903
Нематеріальні активи	18	6 173	4 569	5 748
Інвестиції	19	55 231	50 674	48 501
Відстрочені податкові активи	20	62 291	39 675	57 411
Загальна сума необоротних активів		1 390 201	1 099 565	984 956
Оборотні активи				
Запасаи	21	880 089	615 291	589 912
Торгова та інша дебіторська заборгованість	22	821 542	802 265	631 424
Аванси видані	23	151 909	77 654	154 139
Грошові кошти та їх еквіваленти	25	1 403 239	916 508	30 645
Інші оборотні активи		22 807	11 738	102
Загальна сума оборотних активів		3 279 586	2 423 456	1 406 222
Всього активів		4 669 787	3 523 021	2 391 178
Капітал і зобов'язання				
Власний капітал				
Статутний капітал	26	44 100	44 100	4 900
Інший додатковий капітал	26	-	-	39 200
Нерозподілений прибуток		2 940 097	2 131 924	1 490 552
Всього капітал		2 984 197	2 176 024	1 534 652

Додаток В.1

ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ ТА ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД

За рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

(у тисячах українських гривень, якщо не зазначено інше)

		2020 (перераховано, примітка 5)
Прим.	2021	
Дохід	6	4 562 893
Собівартість	7	(1 640 216)
Валовий прибуток		2 922 677
Прибуток/(збиток) від операційної курсової різниці		(69 300)
Витрати з продажу та реалізації	9	(753 167)
Адміністративні витрати	10	(407 629)
Інші операційні витрати	11	(310 922)
Витрати на дослідження та розробку	12	(174 125)
Інші операційні доходи	8	36 151
Операційний прибуток		1 243 685
Дохід від інвестицій		4 558
Фінансові витрати	13	(182 881)
Прибуток до оподаткування		1 065 362
Витрати з податку на прибуток	14	(181 824)
Прибуток за рік		883 538
Всього сукупний дохід після оподаткування за звітний рік		883 538

Від імені Компанії:

Деркач Д. І.
Генеральний директор

Мойсєєнко О. А.
Головний бухгалтер

АКТ надання послуг на прикладі компанії ТОВ «Юрія-Фарм»

Учбовий матеріал

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЛОГІСТИК ГРУПП"

Підтверджено
Гуняшин С.Г. 17.05.2023

ЗАТВЕРДЖУЮ

Генеральний директор
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮРІЯ - ФАРМ"

Підтверджено
Деревенюк Д.І. 17.05.2023

АКТ надання послуг**№ 45 від 17 травня 2023 р.**

ми, що нижче підписалися, представник замовника ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮРІЯ - ФАРМ" Генеральний директор Деревенюк Д. І., з одного боку, і представник Виконавця ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЛОГІСТИК ГРУПП" Директор Гуняшин Сергій Григорійович, з іншого боку, склали цей акт проте, що на підставі наведених документів: Договір: Договір № 10 від 05.02.2023р.

Рахунок: Рахунок на оплату покупцю № 55 від 22 березня 2023 р.

Виконавцем були виконані наступні роботи (надані такі послуги):

№	Найменування робіт, послуг	Кіл-ть	Од.	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	Встановлення платформи	1	послуга	800,00	800,00
2	Встановлення воріт секційних промислових	1	послуга	1 000,00	1 000,00
3	Встановлення привода	1	послуга	400,00	400,00
4	Встановлення герметизатора	1	послуга	700,00	700,00
5	Встановлення бампера	2	шт	40,00	80,00

Разом: 2 980,00
Сума ПДВ: 596,00
Всього із ПДВ: 3 576,00

Додаток Д

АКТ приймання робіт на прикладі компанії ТОВ «Юрія-Фарм»

Учбовий матеріал

Форма № КБ-3

Підприємство, організація - ТОВ "БК "ОНЕКС"

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ - (425141)

Замовник - ТОВ "Юрія Фарм"

Підрядник - ТОВ "БК "ОНЕКС"

Договір № ЮФ050568 від "02 " липня 2023 р.

Найменування об'єкта будівництва та його адреса: Комплекс будівельних робіт з укладення асфальтного покриття за адресою м. Черкаси, вул. Перлинська 12/11.

ДОВІДКА ПРО ВАРТІСТЬ ВИКОНАНИХ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ ТА ВИТРАТИ *

за серпень 2023 р.

(тис. грн.)

Найменування об'єктів, пускових комплексів	Вартість виконаних робіт та витрати		
	з початку будівництва по звітний місяць включно	з початку року по звітний місяць включно	у тому числі за звітний місяць
А	1	2	3
Всього вартість виконаних робіт по об'єкту будівництва (без ПДВ)	6850,00000	6850,00000	6850,00000
у тому числі:			
1. Загально-будівельні роботи	6750,00000	6750,00000	6750,00000
у тому числі:			
1. Будівельні роботи	6742,31342	6742,31342	6742,31342
2. Інші витрати	7,68658	7,68658	7,68658
Податок на додану вартість (ПДВ)	1350,00000	1350,00000	1350,00000
Всього вартість виконаних будівельних робіт з ПДВ	8200,00000	8200,00000	8200,00000

М. П. Замовник

Підтверджено
Деревицький Д.І., 23.08.2023

М. П. Підрядник

Підтверджено
Гульнов М.В., 23.08.2023

АКТ прийому-передачі основних засобів на прикладі компанії ТОВ «Юрія-Фарм»

Учбовий матеріал

АКТ ПРИЙОМУ-ПЕРЕДАЧІ

до Договору №05/11/2021/МТК-ЮФ від 05.11.2021 р.

м. Київ

30 травня 2023 р.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Юрія-фарм», в особі Генерального директора Деревенюк Дмитра Івановича, який діє на підставі Статуту (далі - «Покупець»), з однієї сторони, та

Товариство з обмеженою відповідальністю «Медичний центр «М.Т.К.», в особі Операційного директора Петренко Євгена Петровича, яка діє на підставі Довіреності №МТК0128587 від 15.11.2021 р (далі - «Продавець»), з іншої сторони, в подальшому - «Сторони», склали даний Акт про наступне:

Продавець передав, а Покупець прийняв Товар в кількості, асортименті та по цінах, згідно специфікації (Додаток №14), що є невід'ємною частиною даного Договору:

№ п/п	Найменування	Код	Кількість	Ціна без ПДВ, за одиницю, грн.	Вартість з ПДВ, грн.
1	Ларь морозильний SF 120LF-S	ПР1806	1	3 333	4 000,00
2	Ларь морозильний SF 140LF-S	ПР1806	1	3 333	4 000,00
	Всього з ПДВ				8 000,00

Продавець

Операційний директор
ТОВ «Медичний центр «М.Т.К.»

Підтверджено
Петренко Є.П. 30.05.2023
п.п. Є.П. Петренко

Покупець

Генеральний директор
ТОВ «Юрія-фарм»

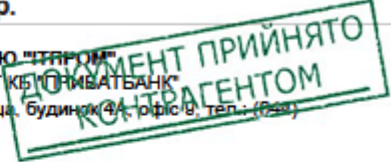
Підтверджено
Деревенюк Д.І. 30.05.2023
Д.І. Деревенюк

Видаткова накладна на прикладі компанії ТОВ «Юрія-Фарм»

Учбовий матеріал

ВИДАТКОВА НАКЛАДНА № 95 від 25 серпня 2023 р.

Постачальник : **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ІТПРОМ"**
IBAN UA953012990000026104036207111, у банку ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"
04153, м. Київ, Шевченківський район, Львівська площа, будинок 4, офіс 8, тел.: (044) 222-84-71
код за ЄДРПОУ 40025261, ІПН 402252625

Покупець : **ТОВ "Юрія-Фарм"**
03680, м. Київ, вул. Амосова, будинок № 34,

Договір: № №18/02-2018 від 18.02.2018
Розр.док.: Рахунок на оплату покупок № 85 від 05 серпня 2023

Склад: СКЛАД ИТПРОМ

№	Артикул	Товар	Кіл-сть	Од.	Код одиниці	Ціна без ПДВ	Знижка	Сума без ПДВ
1	N88035 10UA_UBU	Ноутбук Dell Vostro 3510/Core i3-1115G4/8GB/256GB SSD/15.6" FHD/Intel UHD/Cam & Mic/WLAN + BT/Backl	4,00	шт	2009	14 580,00	-	58 320,00
2	N88035 10UA_UBU	Ноутбук Dell Vostro 3510/Core i3-1115G4/8GB/256GB SSD/15.6" FHD/Intel UHD/Cam & Mic/WLAN + BT/Backl	15,00	шт	2009	14 580,00	-	218 700,00
3	0499	Кабель FinMark FTP CAT5e 4P 24AWG PVC W 305m Pull Box	2,00	шт	2009	5 425,00	-	10 850,00
4	RQ3050-15 U	Ноутбук Dream Machines RQ3050-15 15.6FHD IPS, Intel i7-12700H, 32GB, F1TB, NV3050-6, DOS, чорний	1,00	шт	2009	44 950,00	-	44 950,00
5	7P96A	HP LaserJet Enterprise M612dn	2,00	шт	2009	38 000,00	-	76 000,00
6	5455A	Багатофункціональний пристрій Canon iSX1333i кольоровий A4 з WiFi	1,00	шт	2009	25 000,00	-	25 000,00
7	5098	Тонер-картридж Canon T12 Black	1,00	шт	2009	3 200,00	-	3 200,00
8	5097A	Тонер-картридж Canon T12 Cyan	1,00	шт	2009	4 245,00	-	4 245,00
9	5096	Тонер-картридж Canon T12 Magenta	1,00	шт	2009	4 245,00	-	4 245,00
10	5090	Тонер-картридж Canon T12 Yellow	1,00	шт	2009	4 245,00	-	4 245,00
11	5818C001	Картридж чорний CANON T15 42K для iSX1861	2,00	шт	2009	8 140,00	-	16 280,00
12	273V7QDAB	Монитор Philips 273V7QDAB/00	1,00	шт	2009	4 962,50	-	4 962,50
13	WMNC56-9	Шафа Hupretel комутаційна настінна 9U 600х600 розбірна	1,00	шт	2009	5 000,00	-	5 000,00
14	UAP-AC-P	Точка доступу Wi-Fi Ubiquiti UniFi AC Pro AP	7,00	шт	2009	4 997,50	-	34 982,50
15	DGS-1250-2	Комутатор мережевий D-Link DGS-12-28XMP	1,00	шт	2009	20 320,00	-	20 320,00

Знижка: -
Всього: 531 300,00
Сума ПДВ: 106 260,00
Всього із ПДВ: 637 560,00

Всього найменувань 15, на суму 637 560,00 грн.

Від постачальника *

Отримав(ла)

Директор Петренко Олена Миколаївна

Заступник генерального директора з корпоративного
удосконалення Петляк В.Г.

Підтверджено
Петренко О.М. 25.08.2023

Підтверджено
Петляк В.Г., 25.08.2023

Списання автотранспортного засобу на прикладі компанії ТОВ «Юрія-Фарм»

Учбовий матеріал

ТОВ «Юрія-Фарм»
(підприємство, організація)

Типова форма № ОЗ-4
Затверджена наказом Міністерства України
від 29.12.95 р. № 352

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 30109129

Код за УКУД

ЗАТВЕРДЖУЮ директор Деревенюк Д.І.
"08" червня 2023 р.

АКТ
на списання автотранспортних засобів

Номер документа	Дата складання	Код виду операції
25	08.06.2023	—

Цек, відділ, дільниця	Дебет		Кредит		Сума	Сума запису за даними переопішки на 20 р. чи по документах придбання	Номер		Код		Норми амортизаційних відрахувань		Транспортні засоби		Рік випуску	Дата введення в експлуатацію (місяць, рік)	Пробіг, км	
	рахунок, суб-рахунок	код аналітичного обліку	рахунок, суб-рахунок	код аналітичного обліку			інвентарний	заводський	рахунок та об'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)	норми амортизаційних відрахувань	на повне відновлення (знос)	на капітальний ремонт	вид автомобіля, причепа, напівпричепа	код			з початку експлуатації	після останнього капітального ремонту
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
—	131	—	105	—	2 286 750,00	—	58698	12553	92	—	—	—	Легковий	—	2012	Листопад 2012	289763	125456
—	976	—	105	—	713 250,00	—	58698	12553	92	—	—	—	Легковий	—	2012	Листопад 2012	289763	125456

Комісія, призначена наказом/розпорядженням від "22" травня 2024 р. № 25 зробила огляд автомобіля/причепа, напівпричепа марка КІА модель Sportage тип легковий вантажопідйомність/ємність — двигун № 85626 , шасі № 4521236 державний номер АА4532АІІ технічний паспорт № АЗС785469 маса об'єкта за паспортом 2000 кг. наявність дороговісних металів у технічному паспорті заводу-виробника й інші первинні бухгалтерські, супровідні і технічні документації відсутня інформація щодо наявності дороговісних металів , що належать - ТОВ "Юрія-Фарм

наймаючого автогосподарства, підприємства

Адреса автогосподарства (підприємства): м.Київ, вул. Миколи Амосова, буд 34

В результаті огляду автомобіля , його агрегатів, вузлів і механізмів та автомобіля, причепа, напівпричепа ознайомлення з документами (паспорт, формуляр) комісія встановила: механічний знос і пошкодження більшості головних агрегатів автомобіля не дозволяють його подальше використання, їх заміна або ремонт економічно не вигідні, тому об'єкт підлягає списанню з балансу

Підтверджено
Деревенюк Д.І.. 08.06.2023

Сертифікат участі в міжнародній науково-практичній конференції
“PERSPECTIVES OF CONTEMPORARY SCIENCE: THEORY AND PRACTICE”

Тези опубліковані в науково практичному журналі міжнародної науково-практичної конференції “PERSPECTIVES OF CONTEMPORARY SCIENCE: THEORY AND PRACTICE”

Гнилицька Лариса Володимирівна,

д.е.н., професор,

Larisakneu@ukr.net

Грисюк Владислав Максимович,

студент

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьманам,

Київ, Україна

ukraine444417@gmail.com

ОБЛІК АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ВІТЧИЗНЯНА ТА МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА

Вступ. Амортизація є важливим елементом як бухгалтерського обліку, так податкових розрахунків підприємства, оскільки впливає на його фінансові показники. З облікового аспекту амортизація відображає процес поступового зношування та старіння основних засобів протягом їх життєвого циклу, з податкового – вона є один з елементів визначення фінансового результату до оподаткування.

Метою даного дослідження є розкриття особливостей обліку амортизації основних засобів відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та виявлення схожості і відмінностей між національним та міжнародним підходами до визначення методів амортизації, вартості, що амортизується та строків корисного використання основних засобів.

Матеріали та методи. В процесі дослідження було використано: метод аналізу документів для критичного осмислення нормативно-правового базису, що регулює процес нарахування амортизації згідно вимог НП(С)БО та МСФЗ; метод порівняння для характеристики підходів до амортизації основних засобів, визначення їх переваг та недоліків; метод систематизації для структурування елементів облікової політики в частині амортизації основних засобів; метод інтерпретації та узагальнення для формування висновків щодо наслідків

переходу з НП(С)БО на МСФЗ при обґрунтуванні амортизаційної політики вітчизняних підприємств.

Результати та обговорення. Відповідно до статті 138.1 Податкового кодексу України [1] фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму нарахованої амортизації необоротних активів розрахованих відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку чи міжнародних стандартів фінансової звітності. Відтак, виникає необхідність дослідити норми відповідних Стандартів обліку, що регулюють правила нарахування амортизації необоротних активів.

З'ясовано, що облік процесу амортизації регулюється нормами НП(С)БО 7 «Основні засоби» [2] та МСБО 16 «Основні засоби» [3], які визначають методи амортизації, правила формування вартості, що амортизується та підходи до її розрахунку, строки корисного використання окремих видів основних засобів тощо.

Не зважаючи на відносну подібність указаних Стандартів за більшістю компонентів облікової політики щодо амортизації необоротних активів, слід виокремити їх відмінні компоненти, а саме:

- підхід до первісного та подальшого визнання первісної вартості;
- термін корисного використання;
- метод амортизації.

Підхід до первісного та подальшого визнання первісної вартості. Міжнародна практика оцінки основних засобів після їх первісного визнання передбачає два методи :

- модель собівартості. Після визнання активу об'єкт основних засобів слід відображати за собівартістю за мінусом накопиченої амортизації;
- модель переоцінки. Після визнання активу об'єкт основних засобів визначають за переоціненою вартістю, що є справедливою вартістю активу на кожну звітну дату

Для нарахування амортизації за методом собівартості базою буде історична вартість об'єкта основних засобів, яка включає вартість придбання чи

собівартість будівництва. У разі застосування методу переоцінки, вартістю, що амортизується, буде балансова вартість об'єкта основних засобів. Варто підкреслити, що для правильного розрахунку амортизаційних відрахувань, розрахунок балансової вартості є надзвичайно критичним, оскільки безпосередньо впливає на ефективність амортизаційних відрахувань та загальну амортизаційну політику підприємства.

Згідно НП(С)БО для подальшої оцінки первісної вартості основних засобів застосовується лише модель собівартості. Тому при переході вітчизняних підприємств на ведення обліку за МСФЗ потрібно буде провести переоцінку об'єктів основних засобів та визначити справедливую вартість на дату переходу.

Метод амортизації. Міжнародний підхід до визначення методів амортизації є звуженим порівняно з національною практикою та включає лише три методи, а саме: прямолінійний, метод зменшення залишку та виробничий.

Натомість вітчизняна практика нарахування амортизації дозволяє застосовувати додаткові варіанти методів амортизації, що можуть включати різні адаптації вже згаданих міжнародних підходів або навіть нові методи, специфічні для національного законодавства, а саме: метод прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний метод.

Відтак для чіткого дотримання норм МСФЗ у вітчизняних суб'єктів господарювання може виникнути необхідність коригування вибору методу амортизації, що, своєю чергою, вимагатиме перегляду облікової політики підприємства.

Строки корисного використання. Міжнародна практика не визначає ні мінімальні, ні максимальні строки корисного використання, натомість у вітчизняній практиці передбачено два підходи до визначення термінів корисного використання: за нормативами, встановленими податковим законодавством та за економічною оцінкою підприємства. При цьому, з метою уникнення податкових різниць, вітчизняні підприємства обирали саме перший підхід до встановлення термінів корисного використання окремих видів основних засобів.

Тому при переході на МСФЗ підприємствам слід переглянути строки корисного використання основних засобів відповідно до власних економічних оцінок, враховуючи міжнародні вимоги та практику.

Висновки. Завершуючи аналіз основних аспектів обліку амортизації основних засобів згідно з національними та міжнародними стандартами, варто підкреслити важливість коректного переходу з НП(С)БО на МСФЗ, що потребує не лише змін у амортизаційній політиці підприємства, але й ретельного перегляду його облікової політики та здійснення необхідних коригувань облікових і звітних даних для збереження фінансової прозорості і відповідності податковим зобов'язанням.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 03.12.2024).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 03.12.2024).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 02.10.2024).